

**«Грин Телеком Сервис»
ЖООПКЕРЧИЛИГИ ЧЕКТЕЛГЕН КООМУ
«О!Деньги»
ТӨЛӨМ ТУТУМУНУН ЭРЕЖЕЛЕРИ**

1. ТӨЛӨМ ТУТУМУНУН ОПЕРАТОРУ (ТӨЛӨМ УЮМУ) ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ

- 1.1. Төлөм тутумунун оператору болуп (ишмердүүлүгүн Төлөм уюмунун ишмердүүлүгү менен бирге жүргүзгөн), «Грин Телеком Сервис» жоопкерчилиги чектелген коому эсептелет (ИНН 00411200910311, ОКПО 26738513, дареги: 720040, Кыргыз Республикасы, Бишкек ш., Абдрахманов көч., 170/2, блок 2).
- 1.2. «Грин Телеком Сервис» жоопкерчилиги чектелген коому төлөм уюмунун маалымат технологиялары менен электрондук каражаттарга жана төлөмдөрдү өткөрүү ыкмаларына негизделген төлөм тутумдары аркылуу башка жактардын пайдасына жеке ишмердүүлүгүнүн натыйжасына кирбеген төлөмдөрдү, товарлар менен кызматтар үчүн эсептешүүлөрдү кабыл алуу жана өткөрүү боюнча кызмат көрсөтүүгө берилген төлөм уюмунун №3022030817 лицензиясынын жана төлөм тутумунун операторунун башка жактардын төлөм тутумунун, процессинг жана клиринг борборунун катышуучуларынан төлөмдөрү менен эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматтарды (процессинг, клиринг) кабыл алуу, иштеп чыгуу жана берүүгө байланыштуу кызмат көрсөтүүгө берилген №2021030817 лицензиясынын негизинде ишмердүүлүк жүргүзөт. Лицензиялар Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкы тарабынан 2017-жылдын 03-августунда берилген.
- 1.3. Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) телефон номери: +996 312 973-032
- 1.4. Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) E-mail дареги: dengi@dengi.kg
- 1.5. Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) call-борборунун номери: +996 700-000-999, *999, *799 (терминалдык тармак үчүн).

2. ТЕРМИНДЕР ЖАНА АНЫКТАМАЛАР

Абонент — Кызмат сатуучу менен Абоненттик келишим түзгөн физикалык же юридикалык жак.

Абоненттик келишим – Товар\кызмат сатуучу менен белгиленген формада түзүлгөн Товарларды чекене сатуу жана сатып алуу, акы төлөнүүчү негизде Кызматтарды көрсөтүү, иштерди аткаруу жөнүндө келишим.

Кепилдик төгүм, Кепилдик төлөм – келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктерди камсыздандыруу жана Төлөм субагентинин Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) алдында, же Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) Товар\кызмат сатуучунун же электрондук акчалардын эмитент банкынын алдында милдеттерин аткаруусун камсыздоо максатында Төлөм агенти тарабынан Төлөм тутумунун операторуна (Төлөм уюмуна), жана/же Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) тарабынан Товар/кызмат сатуучуга же электрондук акчалардын эмитент банкына өткөрүлүп берилген акча каражаттары.

Кепилдик фонд –Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) же Товар/кызмат сатуучу тарабынан келишимдин шарттарына ылайык кармап калынган суммаларды чыгаргандан кийин Төлөм агенти

жана/же Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) тарабынан төлөнгөн кепилдик төгүмдөрүнүн жалпы суммасы.

Кошумча сыйакы – Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) тарабынан белгиленген чектөөлөрдү эсепке алганда, Төлөм субагенти тарабынан Төлөөчүдөн Төлөмдү кабыл алуу учурунда кармалган жана Төлөм субагентинин тескөөсүнө түшкөн Төлөм агенти жана Төлөөчүнүн ортосундагы келишимде белгиленген өлчөмдөгү акча каражаттарынын суммасы.

Колдонуучу интерфейси — бул Эрежелердин текстинде — программалык камсыздоо (Төлөм терминалына, мобилдик телефонго орнотулган, же болбосо веб-интерфейс, ошондой эле USSD- жана SMS-сурамдар аркылуу жеткиликтүү) – «О!Деньги» төлөм тутумунун Төлөмдөрдү эсепке алуу, электрондук акчалар менен уруксат берилген операцияларды жүргүзүү жана алар тууралуу маалыматты «О!Деньги» тутумунун серверине өткөрүү мүмкүндүгүн камсыздоочу бир бөлүгү.

Инцидент – бул тутумдун штаттык иштөөсүнүн бөлүгү болбогон жана төлөм тутумунда төлөмдөр менен эсептешүүлөрдү аткаруунун үзгүлтүккө учурашына же сапатынын начарлашына жол ачкан же терс таасирин тийгизиши мүмкүн болгон ар кандай окуя.

Абоненттин Өздүк эсеби - сатылган товардын, көрсөтүлгөн кызматтардын, аткарылган иштердин көлөмүнүн, ошондой эле Товар/кызмат сатуучу менен келишим боюнча төлөнгөн акча каражаттарынын келип түшүшүнүн жана сарпталышынын эсебин алуу үчүн колдонулган Товар/кызмат сатуучунун автоматташтырылган эсептөө тутумундагы аналитикалык эсеби.

Төлөм агентинин Жеке кабинети – Төлөм субагентинин реквизиттерин, байланыш маалыматтарын, электрондук документ жүгүртүмүнүн параметрлерин, статистикасын, отчеттуулугун жана бул Эрежелерди аткаруу үчүн зарыл болгон башка маалыматтарды камтыган «О!Деньги» тутумунун веб-интерфейсинин бир бөлүмү.

ТИК/КМК чаралары – террордук ишмердүүлүктү каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) каршы күрөшүү боюнча мыйзамдарды сактоо максатында жүргүзүлгөн иш-чаралар.

АМТ - товар/кызмат сатуучу ачкан өздүк эсепке мурда салынган акча каражаттардын эсебинен төлөөчүгө кайтарылган акча каражаттарын, аванстарды/алдын-ала төлөмдөрдү же алардын бир бөлүгүн пайдалануу менен төлөмдөрдү өткөрүү үчүн колдонулган Оператордун/Оператордун агентинин мобилдик тиркемеси.

Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму), (Оператор) – Төлөм тутумунун ишмердүүлүгүн координациялоо жана камсыздоо функциясын аткарган «Грин Телеком Сервис» жоопкерчилиги чектелген коому.

Колдонуучу – О!Деньги тиркемесинин идентификацияланган (2020-жылдын 1-октябрынан тарта коюлган милдеттүү талап) колдонуучусу

Төлөм – товарларды, кызматтарды, иштерди төлөө боюнча милдеттерин аткаруу (аванстык төлөм аткаруу кошулуп) максатында Төлөөчү тарабынан Кызмат сатуучунун пайдасына төлөнгөн акча каражаттарын өткөрүү боюнча милдеттердин аткарылышы.

Төлөм агенти/(Агент) – төлөмдөрдү кабыл алуу боюнча ишмердүүлүк жүргүзгөн, Эрежелерге кошулгандыгын билдирген жана Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 387-беренесине ылайык, Эрежелердин шарттарын толугу менен кабыл алган учурда Эрежелерге кошулуу жөнүндөгү келишимге кол койгон (төлөмдөрдү кабыл алуу боюнча ишмердүүлүк жүргүзүү жөнүндө Агенттик келишим) юридикалык жак же жеке ишкер, ошондой эле анын төлөмдөрдү кабыл алуу пункттары.

Автоматташтырылган өзүн өзү тейлөө терминалы (Төлөм терминалы) – Төлөөчүдөн акча каражаттарын алууга арналган, автоматтык режимде иштеген түзүлүш.

Төлөөчү – Тутумдун оператору менен өзүнүн атынан же юридикалык жактын атынан Келишимге кошулуу жолу менен Келишим түзгөн, Сатуучунун алдында өзүнүн же юридикалык жактын акчага байланыштуу милдеттерин аткаруу максатында Тутумду колдонуу укугуна ээ жөндөмдүү физикалык жак.

«Агент» тутумчасы (АТ) – автоматташтырылган программалык камсыздоо жана экөө биригип Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму), Төлөм субагенттери жана Кызмат сатуучунун ортосунда Төлөмдөрдү кабыл алуудагы (электрондук акчаларды колдонбостон), ошондой эле төлөмдөр тууралуу маалыматты иштеп чыгуудагы жана өткөрүүдөгү маалыматтык жана технологиялык өз ара аракеттешүүнү камсыздоочу «О!Деньги» тутумунун курамына кирген өзүнчө бир кичи тутумду (тутумчаны) түзгөн, бир жактын экинчи жактын алдында акча менен байланышкан милдеттерин аткаруу (токтотуу) максатында төлөмдөрдү кабыл алууга (электрондук акчалар колдонулган төлөмдөрдөн сырткары) байланыштуу ортомчулук ишмердүүлүгүн уюштуруу жана ишке ашыруу процессинде келип чыккан мамилелердин (юридикалык, техникалык, маалыматтык) комплекси. «Агент» тутумчасынын ишмердүүлүгүн координациялоо жана камсыздоо Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) тарабынан ишке ашырылат.

Товар/кызмат сатуучу (Сатуучу) – Абонент менен товар сатуу, кызмат көрсөтүү жана/же иштерди аткаруу жөнүндө келишим түзгөн, Төлөөчүдөн Төлөм алган юридикалык жак же жеке ишкер.

Процессинг – Төлөмдөрдү кабыл алуу тутумунун Катышуучуларынын ортосундагы маалыматтык (өндүрүштүк операциялар боюнча маалыматтарды топтоо, иштеп чыгуу жана жөнөтүү, ошондой эле башка коштоочу операциялар) жана технологиялык (жалпы тутумдук маалымдамаларды, чектөөлөрдү, реестрлерди жана башка тутумдук маалыматты башкаруу, ошондой эле башка коштоочу операциялар) өз ара аракеттешүү, ошондой эле Төлөм тутумунун катышуучуларынын маалыматтык жана технологиялык өз ара аракеттешүүсү.

Төлөм тутуму (Тутум) – Төлөөчүлөрдөн Төлөмдөрдү кабыл алуудагы жана өткөрүүдөгү, электрондук акчалар менен уруксат берилген операцияларды жүргүзүүдөгү төлөм процессинин катышуучуларынын ортосунда маалыматтык жана технологиялык өз ара аракеттешүүнү камсыздоочу «О!Деньги» автоматташтырылган төлөм тутуму.

Тарифтик план –Төлөм агентинин Эрежелерде жазылган юридикалык жана башка иш-аракеттерди ишке ашыруусу үчүн Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) белгилеген сыйакы коюму, ошондой эле Оператордун Эрежелерде жазылган иш-аракеттери үчүн белгиленген сыйакы коюму. Тарифтик план Төлөм агенти үчүн Эрежелерге карата агенттик келишими түзүлүп жаткан учурда аныкталып, андан ары Тарифтик план менен андагы бардык өзгөрүүлөр Төлөм агентинин жеке кабинетинде чагылдырылат.

Төлөм тутумунун катышуучусу – Төлөөчүлөрдөн Төлөмдөрдү кабыл алуу жана өткөрүү боюнча ишмердүүлүккө катышкан жак. Эрежелердин максатына ылайык, Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) да Төлөмдөрдү кабыл алуу тутумунун Катышуучусу болуп саналат.

Электрондук акчалар – программалык-техникалык түзүлүштө электрондук түрдө сакталып турган акча наркы (алдын ала төлөнгөн карталар, виртуалдуу алдын ала төлөнгөн карталар жана электрондук капчык электрондук акчалардын инструменттери (ташуучулары) болуп саналат) жана товарлар/кызматтар үчүн төлөм каражаты иретинде кабыл алынат.

Электрондук капчык – ичинде электрондук акчалардын суммасы жана алардын ээсине таандыктыгы жөнүндө маалымат жазылган программалык камсыздоо же башка программалык-техникалык түзүлүштү билдирген электрондук акчалардын сактагычы.

Өздүк эсептин ID номери – Төлөм тутумунун (ТТ) катышуучусу иретинде Төлөм агентинин/субагентинин өздүк эсебине берилген идентификациялык номер (ID).

3. ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

3.1. «О!Деньги» төлөм тутумунун эрежелери (мындан ары – «Эрежелер») «Грин Телеком Сервис» жоопкерчилиги чектелген коомунун ишмердүүлүгүнүн бирдиктүү шарттарын аныктайт жана «О!Деньги» Төлөм тутумунун катышуучуларынын стандарттуу укуктарын, милдеттерин жана жоопкерчилигин белгилейт.

Эрежелердин катышуучулары болуп, Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму), Төлөм агенттери/субагенттери, Товар/кызмат сатуучулар, колдонуучулар эсептелет. Эрежелерге кошулуу ниетин билдирген жана Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 387-беренесине ылайык, жалпы эле Эрежелердин шарттарын толугу менен кабыл алган учурда Эрежелерге кошулуу жөнүндөгү келишимге кол койгон жеке ишкер же юридикалык жак Төлөм агенти/субагенти боло алат. Тараптардын ар бири калган Тараптарга керектүү укук жөндөмдүүлүгүнө ээ экенин, демек, Эрежелерге кошулуу жана Эрежелердин шарттарына ылайык милдеттерин аткаруу үчүн зарыл жана жетиштүү болгон укуктарга жана ыйгарым укуктарга ээ экенин кепилдейт.

3.2. Бул Эрежелер Тутумдун иштөөсүнүн тартибин жана шарттарын, Катышуучулардын өз ара аракеттешүүсүн регламенттейт, Тутумдун түзүлүшү менен иштөөсүнүн укуктук жана уюштуруу негиздерин, Тутумга кошулуунун шарттары менен тартибин, Төлөмдөрдү өткөрүү максатында Тутумдун Кызматтарын көрсөтүү жана колдонуу шарттары менен тартибин, ошондой эле Тутумдун иштөөсү үчүн зарыл болгон башка жоболорду белгилейт. Тутумдун Эрежелеринин Катышуучулар тарабынан сакталышынын үстүнөн көзөмөл Оператор тарабынан жүргүзүлөт.

3.3. Оператор Эрежелердин сакталышын көзөмөлдөөнүн алкагында мыйзамдардын талаптарына ылайык төмөнкүлөрдү ишке ашырат:

- Аракеттеги эрежелер менен процедуралардын сакталышына, ошондой эле алардын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптары менен шайкештигине көзөмөл жүргүзөт;
- Төлөм тутумунун башка Катышуучуларына төлөмдөрдү өткөрүү үчүн керектүү техникалык жана программалык каражаттарга карата талаптарды белгилейт;
- төлөм уюмунун Агенттери, Субагенттери жана Товар/кызмат сатуучулары боюнча маалымат базасын жүргүзөт;
- төлөм тутумундагы тобокелдиктерди баалап чыгат жана башкарат;
- маалымат иштеп чыгуучу каражаттардын коопсуз иштөөсүн камсыздайт;
- инциденттерди башкаруу боюнча бирдиктүү ык-амалды камсыз кылат жана инциденттердин реестрин жүргүзөт;
- штаттык эмес абал келип чыккан учурда тутумга кабыл алынган Төлөмдөр боюнча Товар/кызмат сатуучуга өз убагында келишимдин шарттарына жана КР Улуттук банкынын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык маалымат берилишин камсыздайт.

3.4. Оператордун ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу жана жоболору, Тиркемелерди кошкондо, бул Эрежелердин жоболоруна каршы келген ченемдик укуктук актыларга киргизилген өзгөртүүлөр күчүнө кирген учурда аракеттеги мыйзам ченемдери колдонулат.

4. КАТЫШУУЧУНУ ТӨЛӨМ ТУТУМУНА КОШУУ ТАРТИБИ

4.1. Бул Эрежелер Тутумдун Катмышуучусу менен түзүлгөн Келишимдин ажырагыс жана түзүүчү бөлүгү болуу менен бирге, Катмышуучулар тарабынан эч кандай алып же чыгарып таштоосуз толук көлөмдө милдеттүү аткарылууга жатат деп кабыл алынат.

4.2. Оператор Агенттер, Субагенттер жана Товар/кызмат сатуучулар менен келишимдерди түзүүдө жана алар боюнча маалымат базасын пайда кылууда Катмышуучудан төмөнкүдөй милдеттүү маалыматтарды алат:

- юридикалык жактын аталышы/жеке ишкердин аты-жөнү;
- юридикалык жактын мамлекеттик каттоодон өткөндүгү тууралуу маалымат, жеке ишкердин паспорттук маалыматтары, патенти, каттоо күбөлүгү;
- жайгашкан жери/ жашаган дареги, ишкердик ишин жүргүзгөн дареги;
- жетекчилер тууралуу маалымат;
- байланыш маалыматтары;
- менчик ээлери/түзүүчүлөрү (юридикалык жактар үчүн) тууралуу маалымат;
- Товар/кызмат сатуучулардын бенефициардык ээлери тууралуу маалымат;
- юридикалык жактын/жеке ишкердин ишмердүүлүк түрү жөнүндө маалымат (банктык иш, коммуналдык кызматтар ж.б.);
- агенттердин/субагенттердин терминалдары жайгашкан даректердин актуалдуу тизмеси (бул маалымат келишим жарамдуу болгон мезгилде ай сайын жаңыртылып турууга тийиш).

4.3. Товар/кызмат сатуучулар менен келишим түзүү тартиби

4.3.1. Товар/кызмат сатуучу менен Келишим түзүүдө Товар/кызмат сатуучу Операторго төмөнкү документтердин көчүрмөлөрүн берет:

- Устав;
- Уюштуруу келишими (бар болсо);
- Юридикалык жакты түзүү жөнүндө (же кайра каттоо жөнүндө) чечим;
- Юридикалык жактын аткаруу органын дайындоо/шайлоо жөнүндө чечим;
- Юридикалык жактын жетекчисинин паспорту;
- Мамлекеттик каттоо жөнүндө күбөлүк;
- Товар/кызмат сатуучунун ишмердүүлүгү лицензиялануучу ишмердүүлүк болсо, анда тийиштүү лицензиянын көчүрмөсү;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык бенефициардык менчик ээлери жөнүндө маалымат.

Жогоруда тизмектелген документтердин көчүрмөлөрү жетекчинин кол тамгасы менен тастыкталып, юридикалык жактын мөөрү басылат.

4.3.2. Эгерде Сатуучу жеке ишкер болсо, анда төмөнкү документтердин көчүрмөлөрү берилет:

- Жеке ишкердин паспорту;
- Жеке ишкердин Мамлекеттик каттоо жөнүндө күбөлүгү жана Кыргыз Республикасынын Социалдык фондунан социалдык төгүмдөрдүн Төлөөчүсүнө билдирүү; же
- тийиштүү төлөм дүмүрчөктөрүн тиркөө менен патент жана камсыздандыруу полиси;

Эгер бар болсо, физикалык жакты/жеке ишкерди Кыргыз Республикасынын аймагында жашаган жери боюнча салык органында каттоого тургузуу жөнүндө күбөлүк (ишкердик иши менен алектенген жактарга берилет).

4.3.3. Айрым учурларда Келишим түзүү үчүн Товар/кызмат сатуучудан башка документтер да талап кылынышы ыктымал.

- 4.3.4. Товар/кызмат сатуучу менен келишим түзүүдө Тараптар төмөнкү шарттарды белгилеп чыгышат:
- Оператордун Товар/кызмат сатуучу алдында Оператор жана/же Агенттери тарабынан кабыл алынган Төлөмдөр үчүн акчага байланыштуу милдеттерин аткаруусунун тартиби жана шарттары;
 - Товар/кызмат сатуучуну Тутумга кошуунун тартиби жана шарттары;
 - Оператор менен Товар/кызмат сатуучунун аппараттык-программалык каражаттарынын өз ара аракеттешүүсүнүн Техникалык регламенти;
 - Оператор жана/же Агенттери тарабынан кабыл алынган Төлөмдөр тууралуу маалыматты Оператордун аппараттык-программалык комплексинде камтылган маалыматтардын жана Сатуучунун аппараттык-программалык комплексинде камтылган Оператор тарабынан кабыл алынган маалыматтардын негизинде регулярдүү текшерип туруу үчүн маалыматтарды (Төлөмдөрдүн реестрлерин) берүү тартиби;
- 4.3.5. Тараптар өздөрү кабыл алган Техникалык регламентке жана Маалымат алмашуу протоколуна ылайык, Оператордун аппараттык-программалык каражаттарын Товар/кызмат сатуучунун аппараттык-программалык каражаттары менен интеграциялашат;
- 4.3.6. Интеграциялоо аяктаган соң, Оператор Оператор жана/же Агенттери/Субагенттери тарабынан Товар/кызмат сатуучунун төлөмдөрүн кабыл алуу мүмкүндүгүн камсыздоо үчүн Тутумга керектүү маалыматтарды киргизет;
- 4.3.7. Оператор Агенттерине Тутумга жаңы Товар/кызмат сатуучуну кошкондугу жөнүндө билдирүү жиберип, Агент тарабынан Товар/кызмат сатуучунун пайдасына Төлөмдөрдү кабыл алуу үчүн (аталган Товар/кызмат сатуучу боюнча Оператор менен Агенттин ортосундагы финансылык өз ара мамилелердин шарттары кошулуп) объективдүү зарыл маалыматты берет;
- 4.3.8. Товар/кызмат сатуучу менен Келишимде Товар/кызмат сатуучу менен Келишим түзүүнүн башкача тартиптери жана шарттары каралышы мүмкүн.

4.4. Агент жана Төлөм тутумунун башка катышуучулары менен Келишим түзүү тартиби

4.4.1. Төлөмдөрдү өткөрүү менен байланышкан ишмердүүлүккө киришерден мурун Төлөм тутумунун катышуучусу Оператор тарабынан белгиленген форма боюнча Төлөм тутумунун Келишимине кол коюу/кошулуу жолу аркылуу Төлөм тутумуна катталууга тийиш. Операторго тийиштүү формадагы Келишимге кошулуу жөнүндө кол коюлган Келишимдин/макулдуктун берилиши – Төлөм тутумунун катышуучусунун Эрежелер менен макул экенинин жана Эрежелердин жана Келишимдин шарттарын сактоого милдеттенме алганынын далили болуп саналат. Операторго Төлөм тутумунун катышуучусунун Келишимге кошулгандыгы жөнүндө кол коюлган Келишими/макулдугу берилгенден кийин, Төлөм тутумунун катышуучусу Эрежелер менен таанышып чыкпагандыгын, же болбосо Оператор менен келишимдик мамилелерде алардын милдеттүү экендигин моюнга албай турганын шылтоолой албайт.

4.4.2. Катышуучу юридикалык жак болгон учурда Операторго жетекчиси тарабынан тастыкталган жана уюмдун мөөрү басылган документтердин көчүрмөлөрүн берет:

- юридикалык жактын Уставы;
- юридикалык жакты түзүү жөнүндө чечим (же протокол);
- юридикалык жактын Юстиция министрлигинде Мамлекеттик каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүк;
- юридикалык жактын салык органында каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүк (параметрлери менен);
- уюмдун жетекчисин (башкы директорун, директорун) шайлоо жөнүндө документ (чечим, протокол);

- эгерде юридикалык жак өкүлү аркылуу ишмердүүлүк жүргүзсө, анда Төлөм агентинин ыйгарым укуктуу өкүлүнө келишимге жана/же башка документтерге кол коюуга ишеним кат берилет (паспорттук маалыматтарды, ишеним каттын берилген күнүн жана жарамдуулук мөөнөтүн көрсөтүү, ошондой эле ишеним кат берилген өкүлүнүн паспортун тиркөө менен);
- Бенефициардык менчик ээлери жөнүндө (бар болгон учурда) маалымат (паспорттордун жана мыйзамдарга ылайык берилүүгө тийиш болгон башка документтердин көчүрмөлөрү);
- эгер бар болсо, Төлөм терминалдары орнотулган даректердин актуалдуу тизмеси.

4.4.3. Жеке ишкер үчүн керектүү документтердин тизмеси:

- мамлекеттик каттоо жөнүндө күбөлүк жана камсыздандыруу төгүмдөрүнүн төлөөчүсүнө билдирүү;
- салык органында каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүк (параметрлери менен);
- жеке ишкердин паспорту;
- ыктыярдуу же милдеттүү патент, ошондой эле төлөгөндүгү тууралуу дүмүрчөктөр тиркелген камсыздандыруу полиси;
- эгер бар болсо, Төлөм терминалдары орнотулган даректердин актуалдуу тизмеси.

4.4.4. Каттоодон өткөн соң, Каттышуучуга Тутумдан жеке ID номер ыйгаруу менен өздүк эсеп ачылат.

4.4.5. Төлөм тутумунун катышуучусу мыйзамдардын талаптары менен бул Эрежелердин шарттарына жооп бербеген учурда Оператор Каттышуучуну каттоодон, ошондой эле Төлөм тутумунун катышуучусунун Келишимине кол коюудан баш тартууга укуктуу боло алат.

4. ТӨЛӨМ ТУТУМУНУН КАТЫШУУЧУЛАРЫНЫН УКУКТАРЫ, МИЛДЕТТЕРИ ЖАНА ЖООПКЕРЧИЛИГИ

5.1. Товар/кызмат сатуучу менен өз ара аракеттешүүдөгү Оператордун укуктары жана милдеттери:

5.1.1. Оператордун укуктары:

- Оператор Товар/кызмат сатуучунун тапшырмасы боюнча жана анын эсебинен электрондук капчыктар менен электрондук акчаларды колдонуу аркылуу да, аларсыз да, анын ичинен АМТ колдонуу аркылуу, накталай жана накталай эмес каражаттар менен Төлөөчүлөрдүн төлөмдөрүн кабыл алат, жана кабыл алынган төлөмдү бул Эрежелерде, ошондой эле Товар/кызмат сатуучу менен түзгөн Келишимде белгиленген тартипте Товар/кызмат сатуучуга которууга (же Товар/кызмат сатуучу менен башка мыйзамдуу жолдор аркылуу эсептешүүлөрдү жүргүзүү) милдеттүү, ал эми, Товар/кызмат сатуучу менен түзгөн Келишимде сыйакынын төлөнүшү каралган болсо, анда Товар/кызмат сатуучу, өз кезегинде, бул Эрежелерде, ошондой эле Товар/кызмат сатуучу менен түзгөн Келишимде белгиленген тартипте Операторго сыйакы төлөөгө милдеттүү. Сыйакынын өлчөмү Товар/кызмат сатуучу менен түзгөн Келишимде көрсөтүлөт;
- Оператор төлөмдөрдү өзү кабыл алууга же Товар/кызмат сатуучунун алдында толугу менен жоопкерчилик алып, башка жактарга – Оператордун Агенттерине төлөмдөрдү кабыл алууну таапшырууга укуктуу;
- Оператор жана/же Оператордун Агенттери Төлөөчүлөрдүн төлөмдөрүн мыйзамдарда тыюу салынбаган бардык жолдор менен (накталай акчалар менен; накталай эмес каражаттар менен); ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка төлөм тутумдарынын жана инструменттеринин жардамы менен кабыл алууга (алууга) укуктуу;
- Оператор О!Деньги Төлөм системасы аркылуу жүргүзүлгөн транзакциялардын өзүнчө түрү/түрлөрү боюнча да, бардык түрү/түрлөрү боюнча да чектөөлөрдү коюуга укуктуу, эгерде бул тандалган төлөм ыкмасынын ээси тарабынан белгиленген лимиттин көбөйүшүнө алып келбесе;

5.1.2. Оператордун милдеттери:

- Төлөм тууралуу Маалыматтын берилишин камсыздоо максатында Техникалык регламенттин талаптарына ылайык Оператордун аппараттык-программалык каражаттарынын Сатуучунун аппараттык-программалык каражаттары менен өз ара аракеттешүүсүнө мүмкүндүк берген программалык камсыздоону иштеп чыгуу;
- Сатуучуну өзүнүн электрондук базасына каттоо жана ага төлөмдөрдү алуучунун кодун ыйгаруу;
- Оператор жана/же Оператордун Агенти тарабынан кабыл алынган Төлөмдөрдүн Сатуучу менен түзүлгөн Келишимдин тартибине ылайык, Оператор жана/же Оператордун Агенти тарабынан кабыл алынган Төлөмдөрдүн реестриндеги маалыматтардын негизинде, регулярдуу консолидацияланган төлөмдөр менен которулуп туруусун камсыздоо. Мында Товар/кызмат сатуучуга анын пайдасына түшкөн төлөмдөрдү которуу боюнча Оператордун милдеттери Оператордун банк эсебинен акча каражаттарынын тийиштүү суммасы алынган учурдан тартып аткарылды деп эсептелет. Оператор өзү тарабынан кабыл алынган төлөмдөрдү которуусу зарыл болгон мөөнөт, ошондой эле которуу тартиби Сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленет;
- Оператор менен Сатуучу отчёттук мезгил үчүн Эсептешүүлөрдү салыштырып текшерүү актысына кол коюшат. Актыны берүү, Актыны карап чыгуу жана ага кол коюу тартиби менен мөөнөтү Сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленет;

5.1.3. Оператор төмөнкүдөй шарттарды жана иш-аракеттерди аткарууга тийиш:

- Персоналдын жумушчу станцияларынын коопсуздугун жана үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоочу процедураларга ээ болуу.
- Маалымат өткөрүү боюнча байланыш каналдарын резервдөө боюнча процедураларга ээ болуу.
- Төлөм тутумуна өткөрүлгөн жана андан алынган маалыматтардын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык конфиденциалдуулугун камсыздоо боюнча процедураларга ээ болуу.
- Линиялардын кубаттуулугу менен тутумдардын иштөөсү үчүн энергия берилген соңку жабдуунун кубаттуулук боюнча тутумдардын талаптарына шайкештигин камсыздоо.
- Энергия менен жабдууда мүчүлүштүктөр келип чыккан учурда, тутумдарды автономдуу энергия менен камсыздоо.
- Энергия менен жабдуу токтогон учурдан баштап, тутумдун резервдик АПКсына которуу мезгилине чейин тутумдун автономдуу иштөө убактысын регламенттөөчү, ошондой эле тутумдун автономдуу иштөөсүнүн узактыгы боюнча талаптардын аткарылышын камсыздоочу процедураларга ээ болуу.
- Аппараттык же программалык камсыздоодо үзгүлтүккө учуроолор келип чыкканда өзүнүн ички процедураларына ылайык альтернативдүү жана/же резервдик каражаттардын колдонулушун камсыздоо.
- Негизги байланыш каналында үзгүлтүккө учуроолор келип чыкса, өзүнүн ички процедураларына ылайык резервдик байланыш каналына которуу.
- Ички алдамчылыктын келип чыгуу тобокелдигин азайтуу үчүн аппараттык-программалык комплекстин деңгээлинде алдамчылыктан жана уруксатсыз мүмкүндүк алуудан коргоо тутумуна (тутумга кирүү мүмкүндүгү үчүн сырсөздөр менен укуктарды, криптографияларды, шифрлөөнү ж.б.колдонуу), тутумда иштей турган квалификациялуу кызматкерлерге, ошондой эле кызматкерлердин жоопкерчилигин, укуктарын жана милдеттерин белгилөөчү бекитилген кызматтык нускамаларга ээ болуу.
- Түзүлгөн Келишимдин шарттарына таасир тийгизген ички алдамчылык фактылары келип чыккан учурда Тараптар алдамчылык фактысы боюнча ички иликтөө жүргүзүп, анын жыйынтыктары тууралуу бири-бирине жазуу жүзүндө билдирме беришет. Тараптардын ички алдамчылык фактысына байланыштуу пайда болгон дооматтары Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталган алкактарда чечилет.

5.1.4 Товар/кызмат сатуучулардын келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктерин камсыздандыруу максатында Оператор төмөнкүлөрдү камсыз кылат:

1) төлөөчүлөрдүн бюджетти божомолдоо жана аткаруу боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын Кыргыз Республикасынын Улуттук банкындагы Бирдиктүү казыналык эсебине түшө турган салыктарды, жыйымдарды жана төлөмдөрдү төлөөгө багытталган акча каражаттарын кабыл алуу максатында бюджетти божомолдоо жана аткаруу боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган менен тийиштүү келишимдик мамилелерде талаптарды белгилөө, ошондой эле тобокелдиктерди көзөмөлдөө жана башкаруу үчүн керектүү механизмдерди ишке ашыруу (түздөн-түз келишим түзүлгөн учурда) менен Кыргыз Республикасынын бюджеттик тутумунун бюджетине кабыл алынган төлөмдөрдүн жалпы суммасына 100 (жүз) пайыз алдын ала төлөмдүн камсыз кылынышы. Төлөмдөрдүн суммасы алдын ала төлөмдүн суммасынан ашып кеткен учурда Товар/кызмат сатуучунун кызматтары автоматтык түрдө өчүрүлүүгө тийиш;

2) келишимдик мамилелерде алдын ала төлөм, кайтарылбас банк кепилдиги же товар/кызмат сатуучунун банк эсебине киргизилген депозиттин болушун талап кылбаган, толугу менен же жарым-жартылай мамлекеттик менчикке караштуу Товар/кызмат сатуучулар, коммуналдык ишканалар жана бюджеттик уюмдар үчүн ар бир товар/кызмат сатуучу боюнча акыркы кварталдагы бир күндүк орточо жүгүртүмдүн 50 (элүү) пайызы өлчөмүндө камсыздандыруу депозитинин салынышы.

Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн келишимде камсыздандыруу депозитинин Оператор тарабынан ал кабыл алган төлөмдөрдүн Товар/кызмат сатуучунун эсебине которуу боюнча милдеттер, ошондой эле камсыздандыруу депозити салынган банк эсебин көзөмөлдөө шарттары, же болбосо Товар/кызмат сатуучунун акча каражаттарын акцептсиз эсептен чыгаруу мүмкүнчүлүгү аткарылбаган/бузулган учурда гана максатка ылайык колдонулушу керек экендиги белгиленүүгө тийиш;

3) камсыздандыруу депозитин коммерциялык банктан кайтаруунун башка шарттарында салымдар боюнча банк эсебине салуу, же болбосо Оператор тарабынан Товар/кызмат сатуучунун пайдасына келишимдик мамилелерде Товар/кызмат сатуучуга алдын ала төлөм караштырылбаган товар/кызмат сатуучулар үчүн кайтарылбас банк кепилдигинин берилиши. Камсыздандыруу депозитинин же банк кепилдигинин өлчөмү Оператордун ар бир Товар/кызмат сатуучу боюнча акыркы кварталдагы бир күндүк орточо жүгүртүмүнүн 10 (он) пайызынан кем болбоого тийиш.

5.2. Товар/кызмат сатуучунун укуктары жана милдеттери

5.2.1. Товар/кызмат сатуучунун милдеттери:

- Оператордун аппараттык-программалык каражаттары менен Техникалык регламенттин талаптарына шайкеш иштөөнү камсыз кылууга жөндөмдүү керектүү жабдуулар менен программалык камсыздоону даярдоо;
- Товар/кызмат сатуучуну Оператордун электрондук маалымат базасына каттоо жана төлөмдөрдү туура өткөрүп туруу максатында, ошондой эле Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимдин шарттарын аткаруунун алкагында Тараптардын өз ара аракеттешүүсү максатында Операторго бул Эрежелердин 4-пунктунда белгиленген маалыматтарды жана документтерди берүү;
- Төлөмдөрдүн параметрлериндеги Төлөөчүнү идентификациялоого жана жалпы эле Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген тартипте жана мөөнөттөрдө Төлөмдү өткөрүүнүн тууралыгына таасир этиши мүмкүн болгон өзгөрүүлөр тууралуу Операторго билдирип туруу;
- Оператор тарабынан Товар/кызмат сатуучуга Оператор ишке ашыра турган алдыдагы Төлөмдөрдүн эсебинен алдын ала төлөм сыпатында төлөнгөн Оператордун акча каражаттарын көзөмөлдөө жана эсепке алуу;
- Оператордун Товар/кызмат сатуучунун алдында милдеттерин аткаруусунун алкагында Оператор ар кандай техникалык катанын натыйжасында Товар/кызмат сатуучунун пайдасына акча каражаттарын жаңылыштык менен которгон учурда, Оператордун жазуу жүзүндөгү арызынын

негизинде талапты алган күндөн тартып 3 (үч) банк күнүнүн ичинде каражаттарды Операторго кайтаруу. Товар/кызмат сатуучулар менен өзүнчө түзүлгөн Келишимдерде Оператор тарабынан Товар/кызмат сатуучунун пайдасына жаңылыштык менен которулган каражаттарды кайтарып берүү боюнча башка шарттар каралышы ыктымал;

- Төлөөчүнүн күнөөсү менен (өздүк эсептин номерин туура эмес көрсөтүү, төлөм суммасын туура эмес көрсөтүү, телефон номерин туура эмес көрсөтүү ж.б.) жаңылыш төлөм аткарылган учурда (этиятсыздыкты кошкондо), Оператордун жазуу жүзүндөгү арызы боюнча жаңылыш которулган акча каражаттарын Операторго кайтаруу, же болбосо мындай кайтаруу же төлөм параметрлеринин өзгөрүүсү мүмкүн болгон же мындай мүмкүндүк бар болсо, төлөм параметрлерин өзгөртүү;
- Тийиштүү отчеттук мезгил үчүн Эсептешүүлөрдү салыштырып текшерүү актысына кол коюу менен аны макулдашуу. Айлык Актыны алуу тартиби менен мөөнөтү Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленет;
- Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген учурда, Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде аныкталган тартипте жана өлчөмдө Операторго сыйакы төлөө;

5.2.2. Товар/кызмат сатуучу төмөнкүдөй шарттарды жана иш-аракеттерди аткарууга тийиш:

- Штатында төлөмдөрдү (акча которууларды) кабыл алуу функциясын, ошондой эле төлөм тутумунун алкагында башка билдирүүлөр менен алмашуу функциясын аткаруучу адистердин болуусу.
- Штатында техникалык инфраструктуранын үзгүлтүксүз иштөөсүн жана коопсуздугун камсыздоочу тутумду коштоо боюнча адистердин болуусу.
- Төлөм тутумуна өткөрүлгөн жана андан алынган маалыматтардын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык купуялуулугун камсыздоо боюнча процедураларга ээ болуу.
- Оператор менен негизги байланыш каналында ката кеткен учурда өзүнүн ички процедураларына ылайык жеке резервдик байланыш каналына которуу.
- Ички алдамчылык тобокелдигин азайтуу үчүн тутумда иштей турган квалификациялуу жана текшерүүдөн өткөн кызматкерлеринин, ошондой эле алардын жоопкерчилигин, укуктарын жана милдеттерин белгилөөчү бекитилген кызматтык нускамалардын болушу.
- Түзүлгөн Келишимдин шарттарына таасир тийгизген ички алдамчылык фактылары келип чыккан учурда Тараптар алдамчылык фактысы боюнча ички иликтөө жүргүзүп, анын жыйынтыктары тууралуу бири-бирине жазуу жүзүндө билдирме беришет. Тараптардын ички алдамчылык фактысына байланыштуу пайда болгон дооматтары Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталган алкактарда чечилет.

5.2.3. Товар/кызмат сатуучунун укуктары:

- Оператордон Оператор жана/же Агенттери тарабынан Товар/кызмат сатуучунун Төлөмдөрүн кабыл алууга байланыштуу келип чыккан финансылык милдеттерин өз убагында аткаруусун талап кылуу;
- Оператордон бул Эрежелерде жана Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген милдеттерин туура жана так аткаруусун талап кылуу;
- Эгерде Оператор Товар/кызмат сатуучунун алдында өз милдеттерин алдын ала төлөм принциби боюнча аткарса, Товар/кызмат сатуучу Оператордун тийиштүү түрдө таризделген сурамы боюнча Кыргыз Республикасынын бюджеттик тутумунун бюджетине төлөнгөн төлөмдөрдөн тышкары бардык аткарылган төлөмдөргө кредиттик лимит берүүгө укуктуу. Мында Тараптар кредиттик лимиттин өлчөмүн, ошондой эле Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде башка шарттар каралбаган учурда, кредиттик лимитти төгүүнүн тартиби менен мөөнөттөрүн белгилешет.

5.3. Оператордун укуктары

5.3.1.

Товар/кызмат сатуучудан бул Эрежелерде жана Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген милдеттерин туура жана так аткаруусун талап кылуу;

5.3.2.

Товар/кызмат сатуучудан Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген учурда Оператор жана/же анын Агенттери кабыл алган төлөмдөр үчүн Операторго төлөнө турган төлөмдүн Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген тартипте жана мөөнөттө төлөөсүн талап кылуу;

5.3.3.

Жаңылыш төлөмдөр аткарылган учурда төлөмдөрдү оңдоо жана жокко чыгаруу Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде сыпатталган процедураларга ылайык ишке ашырылат;

5.3.4.

Оператор жана/же анын Агенттери/Субагенттери Төлөөчүлөрдөн Төлөмдөрдү кабыл алууда жана иштеп чыгууда Оператордун аппараттык-программалык комплексинин (АПК) ресурстарын колдонгондугу үчүн акы алууга укуктуу. Мындай акынын өлчөмү Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде аныкталат.

5.3.5.

Тараптар товардык белгилердин ээлеринин товарларын (иштерин, кызматтарын) жарнамалоо максатында гана жеке маалыматтык ресурстарынын жардамы менен бири биринин товардык белгилерин жайгаштырууга укуктуу.

5.4. Оператор менен Товар/кызмат сатуучунун өз ара аракеттешүүсүндөгү Тараптардын жоопкерчилиги

5.4.1. Тараптар өз милдеттерин тийиштүү түрдө аткарганандыгы үчүн бул Эрежелердин жоболоруна жана Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимге ылайык, ал эми Эрежелерде жана Келишимде мындай жоболор каралбаган учурда – Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жооп беришет;

5.4.2. Оператор тарабынан Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимдин алкагында кабыл алынган Төлөмдөрдү Товар/кызмат сатуучуга которуу боюнча милдеттери бузулган учурда, Оператор Товар/кызмат сатуучуга Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген өлчөмдө, тартипте жана мөөнөттө үстөк айып төлөп берүүгө милдеттүү;

5.4.3. Товар/кызмат сатуучу Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде жана/же анын тийиштүү тиркемелеринде (суммасы, мөөнөтү) көрсөтүлгөн сыйакыны төлөө тартибин бузган учурда, Товар/кызмат сатуучу Операторго Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде көрсөтүлгөн өлчөмдө, тартипте жана мөөнөттөрдө үстөк айып төлөп берүүгө милдеттүү;

5.4.4. Оператор тарабынан Төлөмдөрдү кабыл алуу убактылуу токтотулган же таптакыр токтотулган учурда, анын ичинде Товар/кызмат сатуучу менен Келишим токтотулган учурда, Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде башка шарт каралбаса, Товар/кызмат сатуучу кандайдыр бир кыйыр зыянды (колдон чыгарып жиберген пайданы, толук алынбаган кирешени (пайданы) ж.б.) төлөп берүүнү талап кылууга укуктуу эмес, ал эми Оператор аларды төлөп берүүгө милдеттүү эмес;

5.4.5. Товар/кызмат сатуучу өзүнүн реквизииттеринин өзгөргөндүгү тууралуу убагында кабарлабаган, ошондой эле тейлөөчү банктын электрондук тутумдарынын иштөөсүндө ката чыккан учурларда Оператор кабыл алган Төлөмдөрдү Товар/кызмат сатуучуга өз убагында которбогондугу үчүн жооп бербейт;

5.4.6. Төлөөчүнүн Төлөмдү ишке ашырууда жол берген каталары үчүн Оператор жооп бербейт;

5.4.7. Техникалык регламенттин талаптарынын бузулушунан улам Тараптардын бирине же башка жактарга зыян келтирилген учурда, жабыр тарткан Тарапка жана/же тийиштүү жакка мындай зыяндарды Техникалык регламенттин талаптарын бузган Тарап төлөп берет.

5.4. Агенттин, башка Катышуучунун укуктары жана милдеттери

5.5.1. Агенттин/Катышуучунун милдеттери:

- Агенттин/Катышуучунун Жеке кабинетинде көрсөтүлгөн Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) Товар/кызмат сатуучуга байланыштуу Процессинг кызматтарын төлөө.

- Төлөм тууралуу маалыматтарды өткөрүү боюнча бардык операциялар «О!Деньги» тутуму аркылуу гана жүргүзүлөт.
- Катышуучу /Агент Төлөм тутумунун операторуна (Төлөм уюмуна) ар бир кабыл алынган Төлөм тууралуу реалдуу мезгил режиминде билдирип турууга милдеттүү.
- Төлөм агенти Төлөмдү кабыл алгандан кийин Төлөөчүгө аракеттеги мыйзамдарда белгиленген жана Оператор тарабынан аныкталган формада Төлөмдүн кабыл алынгандыгын тастыктоочу билдирме берүүгө тийиш.
- Төлөмдөрдү кабыл алууга киришерден мурда Оператордун эсебине Кепилдик төгүмүн салат.
- Агент/ Катышуучу Төлөм тутумунун операторун (Төлөм уюмун) Агент/Катышуучу тарабынан Төлөм тутумуна катталып жаткан учурда көрсөтүлгөн маалыматтарынын, анын ичинде юридикалык жана иш жүзүндөгү дарегинин, почта дарегинин, электрондук почта дарегинин, байланыш телефондорунун, Агенттин/Катышуучунун ыйгарым укуктуу өкүлдөрүнүн, банк реквизиттеринин өзгөргөндүгү, Агенттин/Катышуучунун салык салуунун башка режимине өткөндүгү ж.б. тууралуу кабарлоого милдеттүү. Билдирме Агент/Катышуучу тарабынан көзөмөлдөөчү менеджерге тийиштүү маалымат өзгөргөн учурдан тартып 3 (үч) күндүн ичинде, ошондой эле өзгөрүүлөр болгон айдагы Аткарылган иштер жөнүндө актыга тиркөө менен электрондук почта аркылуу жөнөтүлүүгө тийиш.
- Операторго компромат койбоо жана анын Товардык белгилерине болгон укуктарын бузбоо.
- Операторго бул Эрежелерди аткаруу үчүн маанилүү жагдайлардын келип чыккандыгы, болуп жаткандыгы, өзгөргөндүгү жөнүндө өз убагында кабарлап туруу.
- Агенттин/Катышуучунун «О!Деньги» тутумун колдонуу боюнча ыйгарым укуктары токтотулган (убактылуу токтотулган) учурда, Агент/Катышуучу ошол замат Төлөмдөрдү кабыл алууну жана «О!Деньги» тутумун колдонууну токтотуп, бардык жарнама материалдарын алып салууга тийиш.
- Агент/ Катышуучу Оператор менен андан аркы эсептешүүлөрдү түзүлгөн келишимге, бул Эрежелерге жана аракеттеги мыйзамдарга ылайык жүргүзүүгө милдеттүү.
- Оператордун агенттик ишмердүүлүккө байланыштуу, анын ичинде Төлөм терминалдары (бар болгон учурда) орнотулган даректердин актуалдуу тизмеси жөнүндө сураган маалыматтарды берүү;
- Оператордун агенттери менен субагенттерин Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына жооп бергенин текшерүү жана агент катары жүргүзгөн ишмердүүлүгүн текшерүү боюнча керектүү документтерди берүү максатында Улуттук банктын өкүлдөрү мындай текшерүүнү жүргүзүү укугун ырастоочу документти көрсөткөн учурда Улуттук банктын тоскоолдуксуз мүмкүндүк алуусун камсыздоо.
- Төлөмдү/төлөмдөрдү өткөрүүнүн натыйжасында террордук ишмердүүлүктү каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) же башка предикаттык кылмыштарды аткарууга карата шектенүү жаралган учурда төлөөчүнү идентификациялоо жана верификациялоо.

5.5 Агенттин/ Катышуучунун укуктары:

- Оператор менен жазуу жүзүндөгү макулдашуунун негизинде Оператордун Товардык белгилерин жарнамалык максатта колдонуу. Товардык белгилер Агенттин/Катышуучунун колдонуусуна өткөрүлүп берилбейт.
- Оператор тарабынан белгиленген чектөөлөрдү эске алуу менен Төлөөчүдөн Кошумча сыйакы алуу.

5.6 Агент/Катышуучу менен өз ара аракеттешүүдөгү Оператордун укуктары жана милдеттери

5.7.1. Оператордун милдеттери:

- Каттоо аяктагандан кийин Оператор Агентке Агенттин/Катышуучунун Жеке кабинетинин логини менен сырсызун берүүгө милдеттүү.
 - Агент менен түзүлгөн Келишимде башка шарт каралбаган учурда Агентке/Катышуучуга сыйакы төлөп берүү.
 - Эрежелерди аткаруу үчүн мааниге ээ болгон жагдайлардын келип чыккандыгы, болуп жаткандыгы жана өзгөргөндүгү тууралуу Агентке/Катышуучуга өз убагында маалымат берүү.
 - Оператор Төлөм тутумунун катышуучусу менен Келишим түзүп жатканда Агенттин/Катышуучунун тийиштүү Товар/кызмат сатуучулардын пайдасына кабыл алган Төлөмдөрү үчүн сыйакынын коюмун белгилөөгө, өзүнүн маалымат тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүн жана төлөмдөрдү өткөрүү коопсуздугун камсыздоо үчүн керектүү ички ченемдик документтерди иштеп чыгууга милдеттенет. Эсептешүү тутумдарында колдонулган программалык жана техникалык каражаттар Улуттук банктын маалыматтык коопсуздукту камсыздоо боюнча талаптарына шайкеш келүүсү зарыл;
 - төмөнкүлөрдү киргизүү:
 - алдамчылыкты аныктап чыгуу, алдын алуу, жол бербөө жана ага каршы күрөшүү максатында уюштуруу, процедуралык чараларды жана техникалык каражаттарды колдонууну;
 - төлөмдөрдү кабыл алуу учурунда жана Тутумда аны пайда кылуу, иштеп чыгуу, өткөрүү жана сактоо этаптарынын баарында маалыматты үзгүлтүксүз коргой турган маалыматты коргоо тутумун;
 - террордук жана экстремисттик ишмердүүлүктү каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү максатында ички көзөмөлдү;
 - Тутумдун катышуучуларынын ортосунда бардык транзакциялардын белгиленип катталышын камсыздоо;
 - беш жыл бою Тутумдагы бардык транзакциялар жөнүндө тийиштүү маалыматты анын бүтүндүгүн текшерүү мүмкүндүгүн берген формада сактоо.
- 5.7 Агент/Катышуучу менен өз ара аракеттешүүдө Оператор төмөнкү укуктарга ээ:
- 5.8.1. Кепилдик фондунун калдыгында акча каражаттары жок калган учурда Төлөмдөрдү кабыл алуу боюнча техникалык мүмкүнчүлүктү токтото туруу.
- 5.8.2. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында жана бул Эрежелерде белгиленген учурларда бул Эрежелер боюнча кызмат көрсөтүүдөн баш тартуу.
- 5.8.3. Каалаган мезгилде Агент/Катышуучунун чарбалык ишмердүүлүгүнө кийлигишпестен, анын бул Эрежелерге байланыштуу милдеттерин аткаруусун текшерип туруу.
- 5.8.4. Оператор Тутумдун www.dengi.kg сайтына өзгөрүүлөр тууралуу маалымат камтылган документти жарыялоо жолу аркылуу бир жактуу тартипте Эрежелерге өзгөртүүлөрдү киргизүүгө укуктуу. Жарыяланган учурда өзгөрүүлөрдүн күчүнө кирүүсүнүн башка мөөнөтү каралбаган учурда, бул өзгөрүүлөр жарыяланган күндөн тартып, 5 (беш) жумуш күнүнүн ичинде күчүнө кирет. Агент/Катышуучу же Эрежелердин шарттарын өзгөртүүнү кабыл алууга, же болбосо өзгөрүүлөр күчүнө киргенге чейин Операторго сунушту кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө жооп жөнөтүүгө укуктуу. Сунушту кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө жооп берилбеген учурда, Эрежелердин шарттарын өзгөртүү жөнүндө сунуш Агент/Катышуучу тарабынан акцептелди (кабыл алынды) деп эсептелет. Агент/Катышуучу Эрежелердин шарттарын өзгөртүү менен макул болбогон учурда тараптар алдын ала эсептешүүлөрдү аткарган соң, Төлөм тутумунун катышуучусу менен Келишимди бузууга укуктуу болот.
- 5.8.5. Агент/Катышуучу бул Эрежелерде белгиленген милдеттеринин бирин аткармаган (туура эмес аткарган) учурда, Оператор алдын ала эскертүүсүз Агентти/Катышуучуну «О!Деньги» тутумунан өчүрүп/бөгөттөп салууга жана жазуу жүзүндө бузууларды дароо ондоосун жана зыяндарды төлөп берүүсүн талап кылууга укуктуу.
- 5.8.6. Агенттен/Катышуучудан Кепилдик фондунун калдыгын Агент/Катышуучу тарабынан

Төлөмдөрдүн күнүмдүк кабыл алынган суммасынын болжолдонгон өлчөмүнөн төмөн эмес өлчөмдө кармап туруусун талап кылууга укуктуу жана Кепилдик фондунун калдыгында акча каражаттары жок болгон учурда Төлөмдөрдү кабыл алуунун техникалык мүмкүнчүлүктөрүн токтотуп коюу укугун сактап калат.

- 5.8.7. Эгерде Агент/Катышуучу бузууларды оңдоо боюнча талаптарды 3 (үч) жумуш күнүнүн ичинде аткарбаса, анда Оператор Төлөм тутумунун катышуучусунун Келишимин бир жактуу тартипте бузууга укуктуу.
 - 5.8.8. Жогорудагы себептен улам Төлөм тутумунун катышуучусунун Келишимин бузуу жөнүндө билдирүү Оператор тарабынан Агентке/Катышуучуга жазуу жүзүндө жиберилет. Агенттин/Катышуучунун «О!Деньги» тутумун колдонуу боюнча ыйгарым укуктары Оператор тарабынан Агентке/Катышуучуга билдирүү жиберилген учурдан тарта токтотулуп, Төлөм тутумунун катышуучусунун Келишими Агентке/Катышуучуга билдирүү берилген учурдан тарта бузулду деп эсептелет.
 - 5.8.9. Оператор жаңы Товар/кызмат сатуучу менен келишим түзгөн же Товар/кызмат сатуучу менен иштешүүнүн шарттарын өзгөрткөн, же болбосо бул Эрежелерде белгиленген себептерден улам, Оператор пайдасына Төлөмдөр кабыл алынган Товар/кызмат сатуучулардын тизмесин да, Агентке/Катышуучуга конкреттүү Товар/кызмат сатуучунун Төлөмдөрүн кабыл алуу үчүн төлөнүүчү сыйакынын коюмдарын да бир жактуу тартипте өзгөртүү укугун сактап калат. Өзгөртүү аракети Агенттин/Катышуучунун Жеке кабинетинде бул пункттагы белгиленген өзгөртүүлөрдүн киргизилгендиги тууралуу жаңылыкты жарыялоо аркылуу ишке ашат. Мында Товар/кызмат сатуучулардын тизмесине жана Тарифтик пландарга киргизилген өзгөртүүлөр, Оператор тарабынан башка күн көрсөтүлбөгөн учурда, Агент/Катышуучу үчүн Агенттин/Катышуучунун Жеке кабинетинде жаңылык жайгаштырылган мезгилден тартып бир сутка өткөн соң күчүнө кирет. Өзгөртүүлөр күчүнө кирген күндөн кийин Агент/Катышуучу тарабынан Төлөмдөр алынса, жаңы шарттар кабыл алынды (акцепттелди) деп эсептелет.
- 5.9. Оператор менен Агенттин/Катышуучунун өз ара аракеттешүүсүндөгү тараптардын жоопкерчилиги
- 5.9.1. Тараптар өз милдеттерин тийиштүү түрдө аткарбагандыгы үчүн бул Эрежелердин, ошондой эле Агент/Катышуучу менен түзүлгөн Келишимдин жоболоруна, ал эми Эрежелерде жана Келишимде каралбаган учурда – Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жооп беришет;
 - 5.9.2. Эгерде Тараптардын бири Эрежелердин шарттарын бузуп, анын натыйжасында экинчи Тарапка зыян келтирилген болсо, күнөөлүү Тарап ал зыяндарды толугу менен төлөп берет.
 - 5.9.3. Агент/ Катышуучу Төлөөчүлөр менен керектүү программалык же техникалык камсыздоонун жоктугунан улам «О!Деньги» тутумунда Төлөмдөрдүн өтпөй жаткандыгына байланыштуу, ошондой эле Агенттин туура эмес иш-аракеттеринен/аракетсиздигине байланыштуу келип чыккан башка себептерден улам пайда болгон талаш-тартыштарды өз алдынча жана өзүнүн эсебинен чечүүгө милдеттүү.
 - 5.9.4. Аракеттеги мыйзамдарды бузуу менен бул Эрежелерде белгиленген милдеттерин аткарбаган Агент/ Катышуучу тийиштүү ченемдик укуктук актыларда аныкталган жоопкерчилик чараларына тартылат, ошондой эле Агенттин/Катышуучунун өз милдеттерин аткарбоосунун натыйжасында келип чыккан көзөмөл органдарынын иш-аракеттеринин кесепетинен келип чыккан чыгымдардын ордун толтурууга милдеттүү.
 - 5.9.5. Агенттин/Катышуучунун түз же кыйыр жоготуулары, анын ичинде байланыш сапатынын убактылуу төмөндөшүн жана (же) түйүндүн жабдуусунун иштебей калышын кошкондо, байланыш Операторунун күнөөсү менен тараптар үчүн пайданын колдон чыгып кетиши үчүн Оператор жооп бербейт.

- 5.9.6. Агенттин/Катышуучунун «О!Деньги» тутумундагы Жеке кабинетине башка жактардын уруксатсыз кирүүсүнөн улам Оператор жооп бербейт.
- 5.9.7. Тараптар кызматкерлеринин Тараптардын өз милдеттерин аткарбоосу же туура эмес аткаруусуна жол ачкан бул Эрежелердин жана/же Тиркемелеринин жоболорун бузууга байланыштуу иш-аракеттери үчүн жооп беришет.
- 5.9.8. Ар кандай үстөк айыптар менен айып санкцияларын төлөтүү, ошондой эле зыяндардын ордун толтуруу боюнча талаптарды коюу - Тараптардын милдети эмес, укугу болуп саналат, жана Тараптардын жеке чечимдеринин негизинде ишке ашырылат.
- 5.9.9. Тараптын зыяндарды, үстөк айыпты, айып санкцияларын төлөтүү укугу күнөөлүү Тарапка жазуу жүзүндө доомат жиберүүсү аркылуу ишке ашат. Оператор Агенттин/Катышуучунун бардык акчага байланыштуу милдеттери боюнча карызын Агентке/Катышуучуга төлөнө турган акчалай сыйакынын эсебинен, же болбосо карыздын суммасын Агенттин/Катышуучунун Кепилдик фондундагы суммадан алып калууга, ошондой эле аталган карызды төлөтүүнүн дооматтык тартибин колдонууга укуктуу.
- 5.9.10. Айып санкцияларын төлөө жана зыяндардын ордун толтуруу Тараптарды моюнга алган милдеттерин тийиштүү түрдө аткаруу жана бул Эрежелерди сактоо милдеттеринен бошотпойт.

6. ТАЛАШ-ТАРТЫШТАРДЫ, КАТЫШУУЧУЛАРДЫН ДАТТАНУУЛАРЫН ЧЕЧҮҮ ТАРТИБИ

- 6.1. Катышуучулар менен түзүлгөн Келишимге байланыштуу жаралган талаш-тартыштардын баарын Тараптар ич ара сүйлөшүүлөр менен чечүүгө аракет кылышат.
- 6.2. Бул Эрежелерге же Катышуучулар менен түзүлгөн Келишимге, анын ичинде аны бузууга, токтотууга же жараксыз кылууга байланыштуу жаралып, ич ара сүйлөшүүлөр жолу менен чечилбеген талаш-тартыштардын баары Кыргыз Республикасынын сотунда Кыргыз Республикасынын колдонуудагы материалдык укуктарына ылайык чечилүүгө тийиш;
- 6.3. Катышуучулардын кайрылуулары менен даттанууларын иштеп чыгуу жалпы тартипте жүргүзүлөт:
 - 1) Колл-борборго чалуу боюнча кабыл алынган бардык кайрылууларды иштеп чыгуу
 - 2) Электрондук почта жана атайы кабыл алынган бардык кайрылууларды иштеп чыгуу.
- 6.4. Кайрылуулар менен даттанууларды кабыл алууда кайрылуунун себебин, Төлөм тутумунун катышуучусунун дооматы боюнча толук маалыматты каттоо иш-аракети милдеттүү шарт болуп эсептелет. Ар бир кайрылуу боюнча кызматкерлерди сурамжылоого, тутумдук журналдарды изилдөөгө негизделген анализ уюштурулуп, мындан ары ушул сыяктуу жагдайларга жол бербөөнүн шарттары белгиленет.
- 6.5. Төлөм тутумунун катышуучуларынын кайрылуулары боюнча бардык чечимдер Оператор тарабынан иликтенген жагдайларды толук түшүндүрүү менен милдеттүү түрдө кабыл алуучу тарапка жеткирилүүгө тийиш.

7. КАТЫШУУЧУЛАРДЫН ТӨЛӨМ ТУТУМУНАН ЧЫГУУ ТАРТИБИ

- 7.1. Товар/кызмат сатуучу менен өз ара аракеттешүүдө төлөм тутумунан чыгуу тартиби
 - 7.1.1. Товар/кызмат сатуучу менен Келишим Тараптар кол койгон мезгилден тарта күчүнө кирип, Тараптардын макулдашуусунун негизинде бузулган учурга чейин, же болбосо Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде белгиленген мөөнөт ичинде жарамдуу.
 - 7.1.2. Товар/кызмат сатуучу менен Келишим Оператордун билдирүүсүнүн негизинде (демилгеси боюнча) төмөнкү учурларда бир жактуу тартипте бузулушу мүмкүн:
 - Товар/кызмат сатуучу түзүлгөн Келишимдин жана/же бул Эрежелердин шарттарын бузганда;

- Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде башка шарттар каралбаса, форс-мажордук абал 60 (алтымыш) календардык күндөн узакка созулган учурда тийиштүү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан Сатуучулардын ишкердик ишине тыюу салган же чектөө киргизген ченемдик укуктук актынын кабыл алынышы;
- форс-мажордук абал 60 (алтымыш) күндөн ашык убакытка созулган учурда.

7.1.3. Товар/кызмат сатуучу менен Келишим Товар/кызмат сатуучунун билдирүүсүнүн негизинде (демилгеси боюнча) төмөнкү учурларда бир жактуу тартипте бузулушу мүмкүн:

- Оператор түзүлгөн Келишимдин жана/же бул Эрежелердин шарттарын бузганда;
- Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимде башка шарттар каралбаса, форс-мажордук абал 60 (алтымыш) календардык күндөн узакка созулган учурда;

7.1.4. Товар/кызмат сатуучу менен Келишим бузулган учурда Тараптардын акчага байланыштуу милдеттери, ошондой эле бул Эрежелердин жана Товар/кызмат сатуучу менен түзүлгөн Келишимдин шарттарын бузуу үчүн жоопкерчиликти белгилеген милдеттенмелер толугу менен аткарылганга чейин уланат.

7.2. Агент/Катышуучу менен өз ара аракеттешүүдө төлөм тутумунан чыгуу тартиби

7.2.1. Агент/Катышуучу менен Келишим Тараптар кол койгон мезгилден тарта күчүнө кирип, Тараптардын макулдашуусунун негизинде бузулган учурга чейин, же болбосо Агент/Катышуучу менен түзүлгөн Келишимдин мөөнөтү бул Эрежелердин жарамдуулук мөөнөтүнөн ашпаган учурда Келишимде белгиленген мөөнөт ичинде жарамдуу;

7.2.2. Агент/Катышуучу менен Келишим Оператордун билдирүүсүнүн негизинде (демилгеси боюнча) төмөнкү учурларда бир жактуу тартипте бузулушу мүмкүн:

- Агент/Катышуучу келишимдин шарттарын бузганда;

7.2.3. Оператор менен Келишим Агенттин/Катышуучунун билдирүүсүнүн негизинде (демилгеси боюнча) төмөнкү учурларда бир жактуу тартипте бузулушу мүмкүн:

- Оператор түзүлгөн келишимдин шарттарын бузганда;
- Агент/Катышуучу менен түзүлгөн Келишимде башка шарттар каралбаса, форс-мажордук абал 60 (алтымыш) календардык күндөн узакка созулган учурда;

7.2.4. Оператор менен Келишим бир жактуу тартипте бузулган учурда, демилгечи Тарап экинчи Тарапка Оператор менен Келишимде башка шарттар каралбаган учурда Оператор менен Келишимди бузуу болжонгон күндөн 30 (отуз) календардык күндөн кеч эмес убакыт мурун жазуу жүзүндө билдирүү жиберүүгө тийиш;

Агент/Катышуучу менен Келишим Тараптардын акчага байланыштуу милдеттери, ошондой эле бул Эрежелердин жана Келишимдин шарттарын бузуу үчүн жоопкерчиликти белгилеген милдеттенмелер толугу менен аткарылганга чейин уланат.

8. ФИЗИКАЛЫК ЖАНА МААЛЫМАТТЫК КООПСУЗДУКТУ КАМСЫЗДОО

8.1. Төлөм тутумунун физикалык жана маалыматтык коопсуздугу үчүн Оператор төмөнкү талаптарды камсыздоо боюнча жеткиликтүү чараларды көрөт:

- 1) Иштеп чыгуу борборуна жана төлөмдөр боюнча маалыматтарды өткөрүү үчүн колдонулган байланыш каналдарына мүмкүндүк алууну чектейт;
- 2) Маалыматтарды сактоо учурунда да, өткөрүү процессинде да аларды коргоо механизмдерин ишке ашырат;
- 3) Бардык маалыматтардын туура резервделишин камсыздайт (бардык маалыматтар же негизги маалыматтар боюнча реалдуу мезгил режиминде резервдөө);
- 4) Тутумду зыяндуу программалык камсыздоодон коргоону ишке ашырат, антивирустук программалык камсыздоону регулярдуу жаңылап турат.

- 5) Маалыматтардын байланыш каналдары аркылуу демилгеленип чыккан жерден процессинг борборуна чейин жана кайра өткөрүлүшүндө алардын бүтүндүгү менен аныктыгын камсыздайт;
- 6) Маалыматтык коопсуздукка тиешелүү маалымат тутумдарынын иштөөгө жөндөмдүүлүгүн сактайт;
- 7) Штаттык эмес абал келип чыкканда, тутумдун өз убагында резервдик аппараттык-программалык комплекске которулушун/калыбына келтирилишин/кеңейтилишин камсыздайт;
- 8) Кишини жана төлөмдөрдү жүргүзгөн, иштеп чыккан жана кабыл алган жактардын укуктук жөндөмдүүлүгүн текшерүү механизмдерин ишке ашырат;
- 9) Маалыматтарды киргизүүдө каталарды минималдаштыруу, ката чыгуу мүмкүндүгүн жок кылуучу же азайтуучу маалыматтарды киргизүүнү көзөмөлдөө механизмдерин ишке ашырат;
- 10) Жалпы жабдуулар менен тутумдардын программалык камсыздоолорун кылдат текшерүүдөн өткөрөт.
- 11) Автоматташтырылган тутум иштебей калганда, штаттык эмес абалдарда же маалыматтарга уруксатсыз кирилген учурда маалыматтар менен жабдуулардын корголуусун камсыздайт;
- 12) Процессинг борборуна туташтырылган объектилерге, тутумдун маалымат ресурстарына мүмкүндүк алуу сеанстарына мониторинг жана көзөмөл жүргүзөт;
- 13) Жабдуунун жана байланыш тутумунун резервделүүсүн камсыздайт;
- 14) Төлөм тутумундагы маалыматтардын купуялуулугун камсыздайт;
- 15) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык орунжайлар менен жабдуунун физикалык коопсуздугун камсыздайт.

9. АЛДАМЧЫЛЫКТАН ЖАНА УРУКСАТСЫЗ МҮМКҮНДҮК АЛУУДАН КОРГОО ЧАРАЛАРЫ

Төлөм тутумун алдамчылыктан жана уруксатсыз мүмкүндүк алуудан коргоо максатында Оператор төмөнкү талаптарды камсыздоо боюнча жеткиликтүү чараларды көрөт:

- 9.1. Төлөмдөрдү иштеп чыгуу борборуна жана төлөмдөр боюнча маалыматты өткөрүү үчүн колдонулган байланыш каналдарына мүмкүндүк алууну чектейт;
- 9.2. Маалымат өткөрүү каналдарына шифр коюлуусун камсыздайт;
- 9.3. Кишини жана төлөмдөрдү жүргүзгөн, иштеп чыккан жана кабыл алган жактардын укуктук жарамдуулугун текшерүү механизмдерин ишке ашырат;
- 9.4. Маалымат тутумундагы берилмелерди өзгөртүү боюнча иш-аракеттерди аткарууда милдеттердин бөлүштүрүлүшүн жана зарыл болгон учурда аларды жок дегенде 2 (эки) кызматкер тарабынан тастыкталышын (уруксат берилишин) камсыздайт;
- 9.5. Тутумдун катышуучулары менен кызматкерлеринин авторизациясын жана аутентификациясын камсыздайт.
- 9.6. Ар бир колдонуучуга кызматтык милдеттерин аткаруусу жана өз ара алмаштыруучулукту камсыздоосу үчүн зарыл болгон тийиштүү мүмкүндүк алуу укугун белгилейт;
- 9.7. Маалымат коопсуздугунун режиминин бузулушун көзөмөлдөөнү камсыздайт;
- 9.8. Маалымат тутумдарын физикалык коргоону камсыздайт;
- 9.9. Маалыматтардын криптографиялык коргоосун камсыздайт;
- 9.10.Өрткө каршы коопсуздук чараларын камсыздайт;
- 9.11.Тутумдардын техникалык абалын протоколдоону жана текшерүүнү камсыздайт;
- 9.12.Колдоочу инфраструктуранын корголушун камсыздап, кызматкерлерди окутуп үйрөтөт;
- 9.13.Маалыматтарды кармап калуудан коргоону, мобилдик тутумдарды коргоону камсыздайт;

9.14. Технологиялык процессте башка шарт каралбаса, бардык жумуш орундарында жана тутумдун серверлеринде антивирустук коргоону колдонот.

10. ТӨЛӨМ ТУТУМУНУН ҮЗГҮЛТҮКСҮЗ ИШТӨӨСҮНҮН КРИТЕРИЙЛЕРИ

10.1. Тутумдун үзгүлтүксүз ишөөсүнүн (ТҮИ) критерийлери:

- операциялык ишмердүүлүктүн үзгүлтүксүздүк деңгээли;
- төлөм Процессингинин кызмат көрсөтүүсүндөгү үзгүлтүксүздүк деңгээли;
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын ортосунда эсептешүүлөрдү жүргүзүүдөгү үзгүлтүксүздүк деңгээли.

10.2. ТҮИге таасир эткен факторлор:

- Төлөм тутумунун катышуучуларынын финансылык абалы;
- Тутумда каралаган ликвиддүүлүктү башкаруу жана Төлөм тутумунун катышуучуларынын милдеттерин аткаруусун камсыздоонун мүмкүн болгон ыкмалары (Төлөм тутумунун катышуучуларынын финансылык абалына карата коюлган талаптар менен айкалышта);
- тышкы кызмат Сатуучулардан көз карандылык;
- техникалык тутумдун ишенимдүүлүгү;
- Тутумдун кызматтарын Сатуучуларын, Катышуучуларды/Агенттерди технологиялык камсыздоо;
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын өз ара мамилелерине байланыштуу жөнгө салынбаган укуктук мүнөздөгү маселелерди аныктап чыгуу мүмкүндүгү;
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын жеке максаттарына жана Тутумдун алкагында белгиленген максаттарга (анын ичинде ТҮИ камсыздоо боюнча) жетүүгө багытталган ишмердүүлүк аткаруусунда кызыкчылыктардын кагылышуусунун келип чыгуу мүмкүндүгү;
- рыноктук жана инфраструктуралык факторлор;
- Тутумдун иштөөсүнүн өзгөчөлүктөрүнө байланышкан башка тышкы жана ички факторлор.

10.3. ТҮИ камсыздоо стратегиясы төмөнкү бизнес процесстерди көзөмөлдөө базасына негизделет:

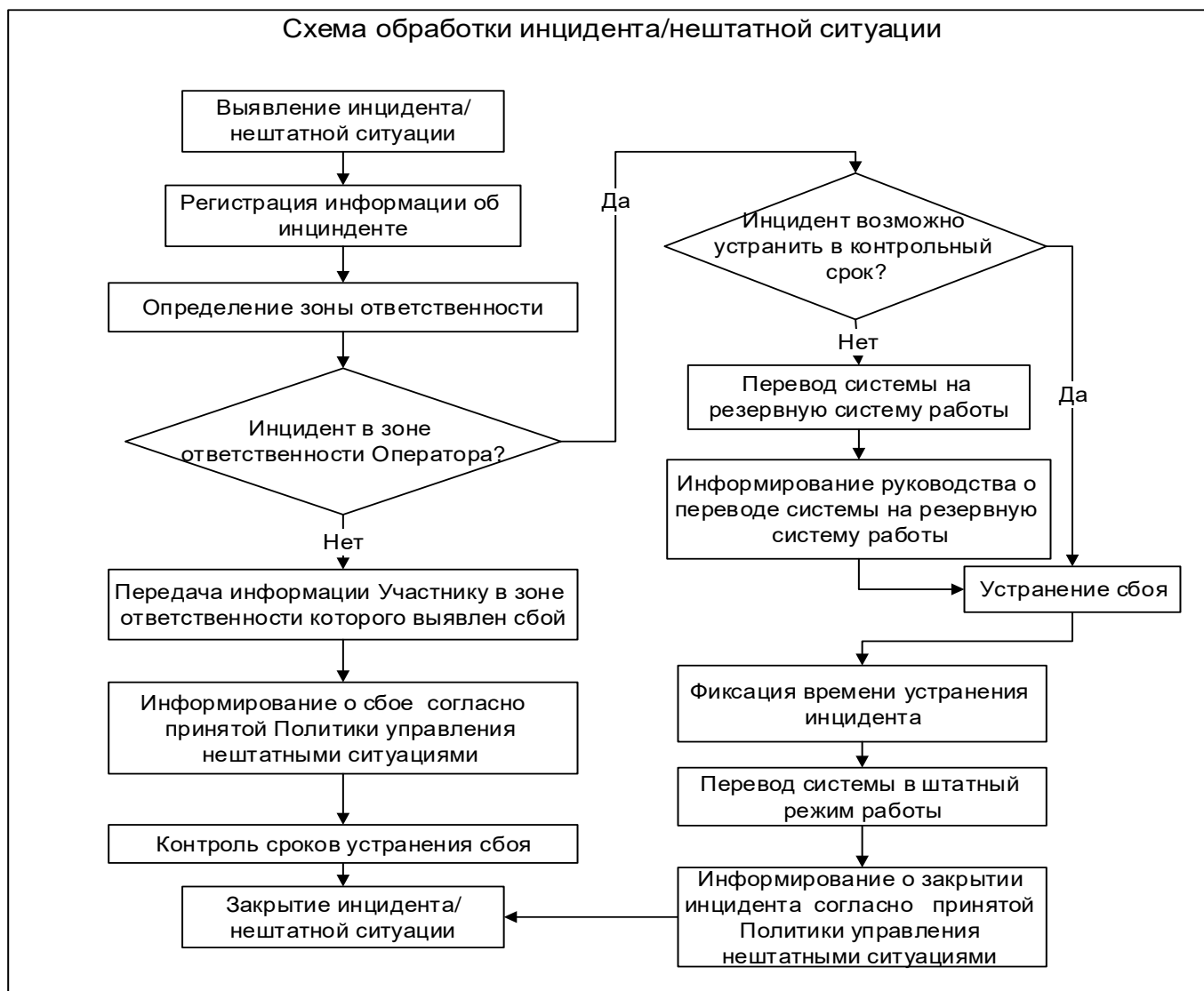
- Тутумдун үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыз кылуу үчүн Оператордун ишмердүүлүк түрлөрүнө мүнөздүү болжолдуу тобокелдиктерди баалап чыгуу;
- Катышуучулардын бул Эрежелердин талаптарын, келишимдик милдеттерин сактоосун көзөмөлдөө, ТҮИ камсыздоо тартибин сактоосун көзөмөлдөө;
- Катышуучуларды Төлөмдөрдү өткөрүүнү ишке ашыруу шарттарын, бул Эрежелердин талаптарын сактоо предметине текшерүү;
- Оператордун аталышы менен товардык белгилеринин түзүлгөн келишимдердин, макулдашуулардын жана бул Эрежелердин алкагында гана колдонулушун көзөмөлдөө;
- Катышуучуларга Тутумдун иштөөсүн камсыздоодогу кандайдыр бир каталар тууралуу билдирүү иштери;
- Катышуучулардын финансылык туруктуулугун, Катышуучулардын финансылык туруктуулугун жоготуу тобокелдиктери бар факторлорду, анын ичинде потенциалдуу, келечекте Тутумдун финансылык туруктуулугунун жоголушуна алып келүүгө жөндөмдүү факторлорду баалоо жана аларга мониторинг жүргүзүү;
- операциялык каталарга жол ачкан окуяларды иликтеп чыгуу, алардын себептери менен кесепеттерин анализдөө;
- КР мыйзамдарынын талаптарына, КРУБ сунуштарына ылайык ишмердүүлүктү анализдөө жана баалоо;

- чечимдерди кабыл алуу, финансылык жана регулятивдик отчеттуулукту түзүү үчүн колдонулган финансы маалыматтары менен отчеттуулуктун ишенимдүүлүгүн, толуктугун жана өз убагында берилишин камсыздоо;
- технологиялык өз ара аракеттешүүнүн алкагында Оператор менен Катышуучунун ортосунда туруктуу телекоммуникациялык байланыш каналынын болушу;
- Тутумдун негизги түйүндөрүндө үзгүлтүксүз электр энергиясы менен азыктануунун болушу;
- терминалдар тармагын башкаруунун программалык комплексинин үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо;
- SMS-шлюздун үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо;
- web-тиркеменин, мобилдик тиркеменин, электрондук капчык тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо;
- почта сервисинин үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо;
- Тутумдун серверлеринин үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо;
- төлөм тутумундагы инциденттерди иштеп чыгуу;
- маалыматты зыяндуу коддон коргоону камсыздоо;
- террордук жана экстремисттик ишмердүүлүктү каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү максатында ички көзөмөлдү камсыздоо;
- төлөм транзакцияларын жүргүзүүдө жана Катышуучулар менен өз ара аракеттешүүдө маалыматтын корголушун камсыздоо;
- штаттык эмес, өзгөчө, стандарттуу эмес абалдарды аныктоо жана Катышуучулардын өз ара аракеттешүүлөрүн белгилөө.

11. ИНЦИДЕНТТЕРДИ БАШКАРУУ

Инциденттерди башкарууда Төлөм тутумунун катышуучулары келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктерди жана кыйынчылыктарды аткаруу боюнча төмөнкүдөй чараларды эске алууга, ал эми Оператор аларды аткарууга милдеттүү:

- Инциденттерди эрте аныктап чыгуу зарылдыгы – окуялардын мониторингин уюштуруу, ошондой эле колдонуучуларга инциденттер тууралуу маалымат берүүнү үйрөтүү
- Инциденттерди каттоо зарылдыгы
- Тутумга мүмкүндүк алуунун жогорулугун камсыздоо
- Инциденттерди чечүүдө ресурстардын жетишсиздиги, инциденттерди ашкере көптүгү жана «кийинкиге» калтыруу — инциденттер күтүүсүз көбөйүп кеткен учурда туура каттоо үчүн убакыт жетишсиз болуп калышы ыктымал.

/перевод/

Инцидентти/штаттык эмес абалды иштеп чыгуу схемасы

Выявление инцидента/нештатной ситуации – Инцидентти/штаттык эмес абалды аныктап чыгуу

Регистрация информации об инциденте – Инцидент тууралуу маалыматты каттоо

Определение зоны ответственности – Жоопкерчилик зонасын белгилөө

Инцидент в зоне ответственности Оператора? – Инцидент Оператордун жоопкерчилик зонасына киреби?

Нет – Жок

Передача информации Участнику в зоне ответственности которого выявлен сбой – Аныкталып чыккан ката жоопкерчилик зонасына кирген Катшуучуга маалымат берүү

Информирование о сбое согласно принятой Политики управления нештатными ситуациями - Ката тууралуу кабыл алынган Штаттык эмес абалдарды башкаруу саясатына ылайык маалымат берүү

Контроль сроков устранения сбоя – Каталарды ондоо мөөнөтүн көзөмөлдөө

Закрытие инцидента/нештатной ситуации – Инцидентти/штаттык эмес абалды жабуу

Да – Ооба

Инцидент возможно устранить в контрольный срок? – Инцидентти көзөмөлдөө мөөнөтүнүн ичинде чечүүгө болобу?

Перевод системы на резервную систему работы – Тутумду резервдик иштөө тутумуна которуу
Информирование руководства о переводе системы на резервную систему работы – Жетекчиликке тутумдун резервдик иштөө тутумуна которулгандыгы жөнүндө маалымат берүү
Устранение сбоя – Катаны оңдоо
Фиксация времени устранения инцидента – Инцидентти жоюу убактысын каттоо
Перевод системы в штатный режим работы – Тутумду штаттык иштөө режимине которуу
Информирование о закрытии инцидента согласно принятой Политики управления нештатными ситуациями – Инциденттин жабылышы тууралуу кабыл алынган Штаттык эмес абалдарды башкаруу саясатына ылайык маалымат берүү

Инциденттерди башкаруу процессиндеги иштер классикалык үч деңгээлдүү схема боюнча аткарылат:

Биринчи деңгээл – кайрылуулар кире турган бирдиктүү түйүн.
Өтүмөлөрдү каттоо жана классификациялоо, алардын алгачкылыгын жана аткаруу үчүн жооптуу кызматкерлерди белгилөө, типтүү Инциденттерди чечүү үчүн жооптууларды белгилөө ишке ашырылат. Колдоонун бул деңгээли негизинен экинчи деңгээл менен аракеттешүү процессин кошкондо, керектүү бардык документтер жана нускамалар менен камсыз кылынган call-борбор тарабынан жүргүзүлөт.

Экинчи деңгээл

Колдоо инженерлери — техникалык экспертиза жүргүзүп, типтүү эмес инциденттерди чечишет, тиркеме жөнүндө билимдердин базасынын жаңыланып туруусу үчүн жооп беришет, кемтиктерди аныктап чыгып, аларды колдоонун үчүнчү деңгээлине өткөрүшөт. Эгерде көйгөй тутумдун архитектурасы же анын программалык ишке ашуусу менен байланыштуу болсо, анда аны чечүү милдети үчүнчү деңгээлге өткөрүлөт.

Үчүнчү деңгээл

Тутумдун иштөөсүн техникалык колдоо боюнча адистер экинчи деңгээлде чечилбеген татаал инциденттерге талдоо жүргүзүп, кемтиктерди оңдоп чыгышат, берилген сунуштарды тесттен өткөрүшөт.

12. КАТЫШУУЧУЛАРГА МААЛЫМДОО ТАРТИБИ

Келип чыккан Инцидент төлөм тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүнө таасир эткен учурларда Тутумдун Катмышуучуларына Оператордун Төлөм тутумунун иштөөсүндөгү бузулуулар жана буларга байланыштуу болжолдуу тобокелдиктер жөнүндө маалымат жеткирилүүгө тийиш.

Билдирилген бузулуулар жоопкерчилик зонасына кирген Төлөм тутумунун катышуучусу тарабынан бузулуу фактысынын (күнүн, бузулган убактысын, жоюлган убактысын, бузулуулардын мүнөзүн, алардын келип чыгуу себептерин жана аларды жоюу боюнча көрүлгөн чаралардын, аталган окуяларды иликтөөнүн натыйжаларын, кесепеттердин анализин көрсөтүү менен) ырасталышы (же четке кагылышы) тийиштүү Тарапка белгиленген даректен белгиленген дарекке телефондук байланыш каналы же электрондук почта аркылуу кайрылуу жолу менен ишке ашырылат. Мындан тышкары, Оператор катышуучулардын келип чыккан штаттык эмес абал жөнүндө кабардар болуусун камсыздоо жана аны чечүү үчүн натыйжалуу чараларды көрүү максатында, кеңири коомчулукту маалымдоо иш-аракетин кошкондо, жеткиликтүү бардык байланыш ыкмаларын колдонот.

Штаттык эмес абалды жойгон жана тутумдун штаттык иштөөсүн калыбына келтирген соң КР Улуттук банкына, ошондой эле Төлөм тутумунун катышуучуларына маалымдоо процедурасы 8 сааттан ашпаган убакыт аралыгында жана тараптардын ортосундагы келишимде каралган тартип боюнча ишке ашырылат.

Төлөм тутумунун үзгүлтүксүздүгүнө терс таасирин тийгизиши мүмкүн болгон Инцидент пайда болгон учурда, инцидентти аныктап чыккан Төлөм тутумунун катышуучусу:

- тобокелдикке дуушар боло турган тарапка же тараптарга бул тууралуу билдирет,
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын алдында өзүнүн финансылык милдеттенмелерин аткаруу/аягына чыгаруу боюнча чараларды көрөт;
- маалыматтардын сакталышын камсыздоо жана төлөм тутумунун иштөө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү боюнча чараларды көрөт;
- башка Катышуучулар үчүн өз милдеттерин аткаруу мүмкүндүгүн камсыз кылат.

Оператор төлөм тутуму 2 сааттан ашык убакыт бою иштөөгө жөндөмсүз болгон учурда келип чыккан инцидент тууралуу КР Улуттук банкына кабарлоого тийиш.

Төлөм тутумунун катышуучуларына Төлөм тутумундагы бузулуулар жана аларга байланыштуу келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктер тууралуу маалымдоо бузулуунун натыйжасында тобокелдик деңгээли «Орто» же «Жогорку» категорияларга кирип, Катышуучулардын тутумдарынын үзгүлтүксүз иштөөсүнө терс таасир этиши мүмкүн болгон учурларда аткарылат.

«Орто» же «Жогорку» тобокелдик деңгээли менен сыпатталуучу окуя келип чыкканда, иштөөдөгү аныкталып чыккан бузулуулар жалпы эле Төлөм тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүнө таасир эткен шарттарда, Оператор тарабынан КРУБ Төлөм тутумдарынын башкармалыгына телефондук байланыш каналдары, электрондук почта же билдирүүнү алуучуга жеткирүүнүн башка каражаты аркылуу дароо маалымат берилет.

Төлөм тутумунда башка Катышуучуларга дагы коркунуч келтирүүсү мүмкүн болгон тышкы коркунуч, кылмыш, алдамчылык фактылары жаралган учурда, КРУБ Төлөм тутумдарынын башкармалыгына телефондук байланыш каналдары, электрондук почта же билдирүүнү алуучуга жеткирүүнүн башка каражаты аркылуу дароо маалымат берилет.

13. ТИК/ККЛК чаралары

1. Ички көзөмөл программасын колдонуу

Оператор ТИК/ККЛК боюнча негизги милдеттерин аткаруу үчүн Кыргыз Республикасынын ТИК/ККЛК чөйрөсүндөгү мыйзамдарына ылайык ички көзөмөл эрежелерин колдонот:

- 1) тобокелдиктерди аныктап чыгуу, баалоо, мониторинг жүргүзүү, башкаруу, азайтуу жана документтештирүү боюнча чараларды ишке ашыруу;
- 2) колдонуучуларды тийиштүү түрдө текшерип чыгуу чараларын ишке ашыруу;
- 3) максаттуу финансылык санкцияларды колдонуу жана операцияларды (бүтүмдөрдү) токтото туруу;
- 4) жогорку тобокелдиктеги өлкөлөргө карата чараларды көрүү;
- 5) финансылык чалгындоо органына өз убагында маалыматтар менен документтерди, ошондой эле көзөмөлдөнүүгө жана билдирилүүгө тийиш болгон операциялар (бүтүмдөр) тууралуу билдирүүлөрдү берүү;
- 6) операциялар (бүтүмдөр) тууралуу маалыматтар менен документтердин, ошондой эле колдонуучуну тийиштүү түрдө текшерип чыгуунун жыйынтыгында алынган маалыматтын сакталышын камсыздоо;

7) маалыматтардын купуялуулугун камсыздоо;

8) ТИК//ККЛК чөйрөсүндөгү мыйзамдарда белгиленген башка милдеттердин аткарылышын камсыздоо.

2. Тизмелерди колдонуу

Оператор идентификациялык маалыматтарды онлайн мониторингдөө жана аларды салыштырып текшерип туруу максатында Кыргыз Республикасынын Жыйынды санкциялык тизмесинин, БУУ Коопсуздук Кеңешинин Жыйынды санкциялык тизмесинин, кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) катыштыгы бар экендиги жөнүндө маалыматтар болгон адамдардын, топтордун, уюмдардын Тизмесинин, кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштыруу (адалдоо), террордук же экстремисттик ишмердүүлүк, ошондой эле бул ишти каржылоо үчүн жазасын өтөп келген физикалык жактардын Тизмесинин төлөм тутумуна интеграцияланышын камсыздайт.

3. Бенефициардык ээлердин ачык-айкындуулугун камсыздоо боюнча чаралар

Кыргыз Республикасынын аймагында түзүлүп, каттоодон өткөн бардык юридикалык жактар – Оператордун контрагенттери, алардын ичинде товарлар менен кызматтарды сатуучулар, төлөм тутумдарынын операторлору жана төлөм уюмдары, Агенттер/Катышуучулар төмөнкүлөргө милдеттүү:

- ээ болгон маалыматтын негизинде эң акырында (ээлик кылуу жана көзөмөл чынжыры аркылуу) түз же кыйыр түрдө (башка жактар аркылуу) юридикалык жактын менчик укугуна ээ же ал юридикалык жакты көзөмөлдөп туруучу физикалык жак (мындан ары – бенефициардык ээси) тууралуу туура жана жаңыртылган маалыматты түзүү, ошондой эле өзүнүн бенефициардык ээсин аныктоо үчүн бардык жеткиликтүү жана мүмкүн болгон чараларды көрүү;

- Оператор бенефициардык ээси тууралуу алган маалыматты ал түзүлгөн учурдан тартып беш жылдан кем эмес мөөнөт бою сактайт.

4. Тобокелдикке багытталган ык-амалды колдонуу

Оператор өз ишмердүүлүгүндө тобокелдикке багытталган ык-амалды колдонот, тагыраагы:

1) ишмердүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрүн, тобокелдиктерди улуттук баалоонун натыйжаларын жана жогорку жана төмөнкү тобокелдиктерди аныктап чыгуунун типтүү критерийлерин эске алуу менен тобокелдиктерин баалап, дайыма жаңылап турат;

2) аныктап чыккан тобокелдиктер жөнүндө тийиштүү текшерүү органына жана финансылык чалгындоо органына белгиленген тартипте маалымат берет;

3) күчөтүлгөн же жөнөкөйлөтүлгөн саясатты, ошондой эле көзөмөлдөө чараларын, тобокелдиктерди башкаруу жана аларды азайтуу боюнча процедураларды иштеп чыгат жана колдонот;

4) тобокелдиктерди баалап чыгуунун натыйжаларын эске алуу менен колдонуучуну тийиштүү түрдө текшерүүнүн күчөтүлгөн же жөнөкөйлөтүлгөн чараларын көрөт;

5) Катышуучуларды тобокелдик критерийлерин эске алуу менен классификациялайт.

5. Талаптагыдай текшерүү жүргүзүү

Оператор бардык колдонуучуларына, Катышуучуларга карата мыйзамдарга ылайык өз алдынча текшерүү жүргүзөт, же болбосо экинчи тараптын текшерүүлөрүнүн натыйжаларына таянып, талаптагыдай текшерүүнүн төмөнкү чараларын көрөт:

1) Катышуучуларды идентификациялоо жана верификациялоо;

2) Катышуучунун иштиктүү мамилелеринин максаты жана болжолдуу мүнөзү тууралуу маалымат алуу;

3) бенефициардык ээсин идентификациялоо жана бенефициардык ээсин верификациялоо үчүн жеткиликтүү чараларды кабыл алуу;

4) Катышуучуну жана бенефициардык ээсин идентификациялоонун жана верификациялоонун натыйжасында алынган маалыматтарды документ түрүндө каттайт;

5) Катышуучунун ишмердүүлүгү жана анын финансылык абалы жөнүндө маалыматтарды жана документтерди, ошондой эле кардарды талаптагыдай текшерүүнүн натыйжасында алынган маалыматтар менен документтерди сактайт жана жаңылап турат;

6) Катышуучунун ишмердүүлүгү, анын финансылык абалы, каражаттарынын булагы, ошондой эле террордук ишмердүүлүктү каржылоо жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштыруу (адалдоо) тобокелдиктеринин мүнөзү жөнүндө колдо бар маалыматтардын негизинде колдонуучуну тийиштүү түрдө жана туруктуу негизде текшерип (колдонуучу менен иштиктүү мамиле ишке ашырылган мезгил бою), колдонуучу тарабынан жана колдонуучунун пайдасына жүргүзүлгөн операциялардын (төлөмдөрдүн) анализин жүргүзөт.

Мындан тышкары, Оператор колдонуучуну коомдук кызмат адамдарына, үй-бүлө мүчөлөрү менен жакын адамдарына (жакын туугандары, иш өнөктөштөрү жана расмий өкүлдөрү) карата текшерүү боюнча төмөнкүдөй кошумча чараларды көрүүгө укуктуу:

1) Катышуучунун же бенефициардык ээсинин коомдук кызмат адамы болуп болбогонун аныктоо үчүн тобокелдиктерди башкаруу тутумун колдонот;

2) коомдук кызмат адамы менен иштиктүү мамилелерди түзүү же улантуу (учурдагы Катышуучуларга карата) үчүн уюмдун жетекчисинин жазуу жүзүндөгү уруксатын алат;

3) коомдук кызмат адамынын акча каражаттарынын же башка мүлкүнүн булагын аныктап чыгат;

4) колдонуучу үчүн белгиленген жогорку тобокелдикте коомдук кызмат адамы тарабынан ишке ашырылган операцияларды (бүтүмдөрдү) кошкондо, иштиктүү мамилелерге туруктуу жана тереңдетилген мониторинг жүргүзөт.

Оператор төмөнкү учурлардын баарында талаптагыдай текшерүү жүргүзөт:

1) иштиктүү мамилелерди түзүүдө;

2) акча которууну кошкондо, 70 000 сомго барабар же андан ашык суммада бир жолку операцияны (төлөмдү) же өз ара байланыштуу бир нече бир жолку операцияларды (төлөмдөрдү) ишке ашырууда.

3) 70 000 сомго барабар же андан ашык суммада же чет өлкөлүк валютанын эквивалентинде бир жолку электрондук акча которууну ишке ашырууда;

4) кардардын макамына (туруктуу же бир жолку) же ар кандай бөтөнчөлүктөргө карабастан, же болбосо операциянын (бүтүмдүн) босого суммасына карабастан террордук ишмердүүлүктү каржылоо жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштыруу (адалдоо) боюнча шектенүү жаралган учурда;

5) кардар тууралуу мурда алынган маалыматтардын туура эместигине же жетишсиздигине байланыштуу фактылар аныкталганда.

Транс чек аралык төлөмдөрдү өткөрүүдө:

1) Оператор жана агенттери төмөнкү маалыматтардын болуусун камсыздоо боюнча жеткиликтүү чараларды көрүүгө милдеттүү:

- жөнөтүүчү – физикалык жактын фамилиясы, аты, атасынын аты;

- төлөмдү ишке ашырууда эсеп колдонулган учурда жөнөтүүчүнүн эсебинин номери;

- жөнөтүүчү-физикалык жактын паспорттук маалыматтары;

- колдонуучунун идентификациялык номери;

транс чек аралык акча которууларда (жеке өздүк эсепке, электрондук капчыкка же банк эсебине):

- жөнөтүүчү – физикалык жактын фамилиясы, аты, атасынын аты;

- төлөмдү ишке ашырууда эсеп колдонулган учурда жөнөтүүчүнүн эсебинин номери. Эсеп жок болсо, Оператор транзакциянын уникалдуу кодунун берилишин камсыздайт.

2) Оператор төлөмдү жөнөтүүчүнү жана алуучуну Санкциялык тизмелерде, кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) катыштыгы бар экендиги жөнүндө маалыматтар болгон адамдардын, топтордун, уюмдардын Тизмесинде бар же жок экендигине карата текшерип чыгууга тийиш;

3) Оператор төлөмдү жөнөтүүчүнүн жана алуучунун Санкциялык тизмелерде, кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) катыштыгы бар экендиги жөнүндө маалыматтар

болгон адамдардын, топтордун, уюмдардын Тизмесинде бар экендигин аныктап чыккан учурда төлөмдү тоңдуруп же токтотуп коюуга жана 3 (үч) сааттын ичинде финансылык чалгындоо органына билдирүүгө укуктуу.

6. Маалыматтарды жана документтерди сактоо

Оператор төмөнкү маалыматтар менен документтерди сактайт:

- 1) колдонуучуну талаптагыдай текшерүүнүн натыйжасында алынган маалыматтар, иштиктүү жазышуулар жана документтердин көчүрмөлөрү, анын ичинде колдонуучу жана бенефициардык ээсинин анкеталарынын түпнускалары, – кардар менен иштиктүү мамилелер токтотулгандан же колдонуучу менен акыркы операцияны ишке ашыргандан кийин беш жылдан кем эмес убакыт;
- 2) бардык ишке ашырылган операциялар (төлөмдөр) боюнча маалыматтар менен документтер, – операция (төлөм) аяктагандан кийин беш жылдан кем эмес убакыт;
- 3) ишке ашырылган операциялардын (төлөмдөрдүн) анализи боюнча корутундулар же маалыматтар, - операция (төлөм) аяктагандан кийин беш жылдан кем эмес убакыт;
- 4) террордук ишмердүүлүктү каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоого) каршы күрөшүү боюнча Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген маалыматтар менен документтер, - кардар менен иштиктүү мамилелер токтотулгандан же колдонуучу менен акыркы операцияны (төлөмдү) ишке ашыргандан кийин беш жылдан кем эмес убакыт.

7. Операциялар жана бүтүмдөр жөнүндө билдирүү

Оператор финансылык чалгындоо органына көзөмөлдөнүшү жана билдирилиши зарыл болгон кийинки операциялар (төлөмдөр) тууралуу тийиштүү типтүү форманы толтуруу менен электрондук документ (мындан ары – электрондук билдирүү) аркылуу билдирүү жиберет:

- 1) шектүү операция (төлөм) жөнүндө билдирүү – белгиленген тартипте операцияны (төлөмдү) шектүү деп тапкан учурдан тарта беш сааттын ичинде;
- 2) жогорку тобокелдиктеги өлкөлөрдүн (тизмеси жооптуу мамлекеттик органдын расмий сайтында жайгаштырылган) физикалык же юридикалык жактарынын операциялары (төлөмдөрү) жөнүндө билдирүү – мындай операция (төлөм) ишке ашырылгандан кийин эки жумуш күнүнүн ичинде;
- 3) кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштыруу (адалдоо), террордук же экстремисттик ишмердүүлүк, ошондой эле бул ишти каржылоо үчүн жазасын өтөп келген физикалык жак тарабынан ишке ашырылган операциялар (төлөмдөр) жөнүндө билдирүү - мындай операциялар (төлөмдөр) ишке ашырылгандан кийин эки жумуш күнүнүн ичинде;
- 4) накталай акча каражаттары менен ишке ашырылган операция (төлөм) жөнүндө билдирүү – мындай операция (төлөм) ишке ашырылгандан кийин үч жумуш күнүнүн ичинде.

14. Тутумда белгиленген лимиттер

14.1 Тутумда белгиленген лимиттер төлөм тутумунун операторлоруна, төлөм уюмдарына (анын ичинде АМТ төлөмдөрүнө), электрондук акчалардын операторлоруна карата колдонулган мыйзамдарга шайкеш келет.

14.2 Мыйзамдарда белгиленген лимиттерден тышкары, Оператор Оператор тарабынан рыноктун учурдагы конъюктурасынын жана Төлөм тутумунун тобокелдиктерин баалып чыгуу анализинин негизинде тобокелдиктерди башкаруу саясатына ылайык жеке лимиттерин белгилөөгө укуктуу.

14.1. КОШУМЧА ШАРТТАР

- 14.2. Төлөм тутумунун эрежелеринде Төлөм тутумунун катышуучуларына карата башка төлөм тутумдарына катышпоо жөнүндө талаптарды коюуга тыюу салынат (бөтөнчө катышуу тууралуу шарттар).
- 14.3. Оператордун тутумунун эрежелери менен процедуралары Катышуучуларга тутумдун ага катышуудан улам пайда болгон финансылык тобокелдиктердин ар бирине тийгизген таасири жөнүндө так түшүнүк берүүгө, катышуучу тараптардын юридикалык негизи менен ролдорун, тутумдун тобокелдиктерин башкаруу убактылары менен принциптерин түшүндүрүүгө тийиш.
- 14.4. Оператордун тутумунун эрежелери менен процедуралары Улуттук банктын тобокелдиктерди башкаруу боюнча ченемдик укуктук актыларынын талаптарына жооп берип, регулярдуу түрдө каралып чыгууга жана зарыл болгон учурда, бирок 3 (үч) жылда жок дегенде 1 (бир) жолу жаңыланып турууга тийиш.

15. ТИРКЕМЕЛЕР

15.1. Тиркемелердин тизмеси:

Төмөнкү Тиркемелер Эрежелердин ажырагыс бөлүгү болуп саналат:

- 1) Тиркеме № 1 – Тобокелдиктерди башкаруу тутуму, колдонуудагы тобокелдиктерди башкаруу модели, тобокелдиктерди башкаруу боюнча иш-чаралар менен ыкмалардын тизмеси;
- 2) Тиркеме № 2 - Тутумда штаттык эмес абалдар келип чыккан учурда Төлөм тутумунун катышуучуларынын иш-аракеттеринин тартиби;
- 3) Тиркеме № 3 – Төлөмдөрдү кабыл алуу тутумунун архитектурасы, анын иштөө схемасы;
- 4) Тиркеме № 4 – Процессингди ишке ашыруу тартиби;
- 5) Тиркеме № 5 – Тарифтик саясат.

Оператордун тобокелдиктерди башкаруу тутуму

Тобокелдиктерди башкаруунун максаттарына жетүү үчүн төмөнкү милдеттердин аткарылышы талап кылынат:

- ишке ашырууда төлөм тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүнө тоскоолдук жаратышы мүмкүн болгон жагымсыз окуялардын келип чыгышын божомолдоо;
- төлөм тутумунун туруктуу иштөөсүнө көмөктөшүү;
- тобокелдиктердин келип чыгуусунун алдын алуу жана аларга жол бербөө;
- тобокелдиктерди идентификациялоо жана белгилөө, ошондой эле алардын келип чыгуу себептерин аныктап чыгуу;
- тобокелдиктердин приоритеттүүлүгүн белгилөө;
- тобокелдиктерди токтотуу;
- тобокелдиктердин деңгээлин жана таасир этүү даражасын баалап чыгуу;
- туруктуу негизде тобокелдиктердин мониторинги жана анализи;
- тобокелдиктердин келип чыгуусунун кесепеттерин өз убагында жоюу процессин уюштуруу жана төлөм тутумдары бузулган учурда алардын иштөө жөндөмдүүлүктөрүн калыбына келтирүүнүн механизмдерин түзүү;
- төлөм тутумунда тобокелдиктердин алгылыктуу деңгээлине жетүү жана аны кармап туруу жолдорун белгилөө;
- аныкталып чыккан тобокелдиктерди азайтууга багытталган иш-чараларды жүргүзүү максатында Төлөм тутумунун катышуучуларынын маалыматтык өз ара аракеттешүүсүн камсыздоо;
- тобокелдик факторлоруна каршы аракеттенүүгө багытталган чараларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу, ошондой эле төлөм тутумдарын жөнгө салуу боюнча башкаруу чечимдерин кабыл алуу;
- тобокелдиктерди башкаруу процессинин төлөм инфраструктурасынын кызматтарынын рыногунун өзгөрүп турган шарттарына ыкчам реакция кылуусу.

Тобокелдиктерди башкаруунун кабыл алынган модели

/перевод/

Идентификация рисков – Тобокелдиктерди идентификациялоо
Выявление рисков – Тобокелдиктерди аныктоо
Осуществление постоянного контроля за рисками – Тобокелдиктерди дайыма көзөмөлдөп туруу
Мониторинг рисков – Тобокелдиктерди мониторингдөө
Реагирование на риски – Тобокелдиктерге реакция кылуу
Оценка эффективности управления рисками – Тобокелдиктерди башкаруунун натыйжалуулугун баалоо
Разработка мероприятий по управлению рисками – Тобокелдиктерди башкаруу боюнча иш-чараларды иштеп чыгуу
Планирование мероприятий по управлению рисками – Тобокелдиктерди башкаруу боюнча иш-чараларды пландоо
Назначение Владельцев рисков – Тобокелдик ээлерин дайындоо
Обмен информацией о рисках - Тобокелдиктер тууралуу маалымат алмашуу
Анализ и оценка рисков – Тобокелдиктерди анализдөө жана баалоо
Ущерб от реализации риска – Тобокелдикти ишке ашыруудан келип чыккан зыян
Вероятность реализации риска – Тобокелдикти ишке ашыруу мүмкүндүгү
Методы управления рисками – Тобокелдиктерди башкаруу ыкмалары
Минимизация риска – Тобокелдикти минималдаштыруу
Принятие риска – Тобокелдикти кабыл алуу
Передача риска – Тобокелдикти өткөрүү
Отказ от риска – Тобокелдиктен баш тартуу

Төлөм тутумундагы тобокелдиктерди башкаруунун негизги максаты болуп, тобокелдикти чектөө, минималдаштыруу, ошондой эле Төлөм тутумун жөнгө салуу жаатында башкаруучулук чечимдерин ыкчам кабыл алуу боюнча чараларды иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу.

Төлөм тутумунун иштөөсү тобокелдиктерди жүзөгө ашыруунун натыйжасында, анын ичинде Төлөм тутумунун бир, бир нече же көпчүлүк Катышуучуларынын аракеттери же аракетсиздигине байланыштуу жагымсыз окуялардын келип чыгышынын кесепетинде жана (же) Төлөм тутумун уюштуруудагы жана (же) камсыздоодогу жетишсиздиктерден улам бузулушу ыктымал.

Тутумдук тобокелдик

Тутумдук тобокелдик – Төлөм тутумунун катышуучуларынын биринин төлөмдөр боюнча өз милдеттерин аткара албоосунун кесепетинде башка катышуучулардын да төлөмдү ишке ашыруу мөөнөтү келген учурда өз милдеттерин аткарууга жөндөмсүз болуп калышына жол ачкан жагымсыз окуянын келип чыгышы. Мындай өз милдеттерин аткара албоочулук жалпы төлөм тутумунун туруктуулугу үчүн коркунуч жаратышы ыктымал («домино» эффекти).

Тутумдук тобокелдик фактору төмөнкүдөй болуп бөлүнөт:

Ички тобокелдик факторлору

Антропогендик фактор. Кесиптик көндүмдөрдүн жоктугу, даярдыктын жетишсиздиги, кайдыгерлик, милдеттерди талаптагыдай аткарбоо же маалыматтык-телекоммуникациялык каражаттарды, тутумду жана түйүндү иштеткен кызматкерлердин, программалык камсыздоону иштеп чыгуучулардын жана мыйзамдуу түрдө маалыматтарга мүмкүндүк алган колдонуучулардын арам ою сыяктуу

факторлордун натыйжасында маалыматтык коопсуздукка карата коркунучтардын жаралышы. Жооптуу кишилер тарабынан ИТ жабдууну, алардын тутумдарын жана түйүндөрүн иштетүү эрежелеринин бузулушу да жогоркудай кырдаалдын келип чыгышына өбөлгө болот;

Тутумдук фактор. Маалыматтык-телекоммуникациялык каражаттарды долбоорлоо жана иштеп чыгууда кетирген катачылыктардын же аларды колдонууда, анын ичинде программалык камсыздоонун жеткилең иштелип чыкпагандыгынан, же болбосо жабдуунун бузуктугунан улам келип чыккан тутумдун ичиндеги каталардын (фаталдуу каталардын) натыйжасында маалыматтын жана (же) маалыматтык-телекоммуникациялык каражаттардын бүтүндүгүнө карата коркунучтун келип чыгышы.

Тышкы тобокелдик факторлору

Киберкоопсуздук фактору. Маалыматты жок кылуу, бөгөттөө же көчүрүп алуу максатында маалымат ресурстарына жана маалыматтык-телекоммуникациялык каражаттарга, тутумга жана түйүндөргө максаттуу тыштан таасир этүү («чабуулдар», бузуп кирүүлөр), зыяндуу (вирустарды, симуляторлорду, «троян» программаларын, клавиатуралык тосуучулар ж.б.) программаларды иштеп чыгуу жана жайылтуу, маалыматтарды жашыруун алуу үчүн атайын техникалык каражаттарды жайылтуу;

Техногендик фактор. Адамдын ишмердүүлүгүнө (цивилизациянын) байланыштуу келип чыккан жасалма мүнөздөгү коркунучтардын жыйындысы – өрт, жардыруу, суу каптоо, радиациялык жана химиялык булгануулар, энергетикалык авариялар, коммуникациялардын бүлгүнгө учурашы, анын ичинде террордук аракеттердин, диверсиялардын, массалык башаламандыктардын жана согуш аракеттеринин натыйжасында келип чыккан кырдаалдар.

Жаратылыштык фактор. Маалыматтык жана телекоммуникациялык ресурстардын туруктуу иштен чыгышына, ал тургай жок болушуна же физикалык жабыркашына алып келиши мүмкүн болгон табигый жеңилгис күчтөрдүн (табигый кырсыктардын) таасиринин кесепетинде келип чыккан жаратылыштык мүнөздөгү коркунучтардын жыйындысы – жер титирөө, суу ташкыны, метеорологиялык катаклизмдер ж.б. Ыктымалдык корголо турган объект жайгашкан аймактын өзгөчөлүгү - метеорологиялык байкоолор, геотектоникалык маалыматтар жана башка критерийлер менен аныкталат.

Тутумдук тобокелдикти азайтуунун механизмдери

- Төлөм тутумунун тутумдук жактан маанилүү катышуучуларына, рынокторго жана тийиштүү инфраструктурага жагымсыз таасирин тийгизген маанилүү тутумдук окуяларга үзгүлтүксүз мониторинг жүргүзүү;
- Төлөмдөрдүн өткөрүлүшүн кепилдеген механизмдердин ишке ашырылышын камсыздоо;
- Төлөм жана эсептешүү тутумдарды күчөтүлгөн тартипте көзөмөлдөө;
- Төлөм түрлөрүн типтерине жараша приоритеттештирүү: социалдык жактан маанилүү, бюджетти түзүүчү ж.б.

Операциялык тобокелдик

Операциялык тобокелдик – төлөмдөр менен эсептешүүлөрдү өткөрүү мүмкүндүгүнөн ажыраткан, төлөм тутумунун эрежелеринин, маалыматтык коопсуздуктун бузулушуна жол ачкан, же болбосо жалпы эле төлөм тутумунун иштөөсүн бөгөттөгөн аппараттык-программалык комплекстин жана коммуникациялык байланыш каналдарынын иштөөсүндөгү бузулуунун, кызматкерлер менен кызмат адамдарынын, Төлөм тутумунун катышуучуларынын туура эмес аракеттеринин, ошондой эле тышкы

факторлордун таасиринин натыйжасында келип чыккан тобокелдик.

Операциялык тобокелдиктин локализациясы (чыккан жери) болуп, түзүмдүк бөлүктөр менен Төлөм тутумунун катышуучуларынын операциялык тобокелдиктин келип чыгуусу көзөмөлдөнө турган менен аппараттык-программалык комплекстери эсептелет.

Операциялык тобокелдикти ишке ашыруу формасы катары, Төлөм тутумунун катышуучуларынын аппараттык-программалык комплекстеринин иштөө жөндөмдүүлүгүнүн бузулушунун, Төлөм тутумунда жол берилбеген операциялардын аткарылышынын же операциялардын туура эмес аткарылышынын натыйжасында Төлөм тутумунун иштөөсүндөгү бузулуулар эсептелет.

Операциялык тобокелдиктин таасирин азайтуу механизмдери

Аппараттык-программалык комплекстердин иштөө жөндөмдүүлүгүн камсыздоо боюнча:

- үзгүлтүксүздүк көрсөткүчтөрүнө карата коюлган талаптарды эске алуу менен аппараттык-программалык комплекстерди түзүүгө, колдонууга киргизүүгө жана эксплуатациялоого карата техникалык талаптарды иштеп чыгуу;
- аппараттык-программалык комплекстерди колдонууга киргизүүнүн алдында тесттен өткөрүү;
- тутумдук, прикладдык программалык камсыздоого жана маалымат ресурстарына кирүү мүмкүндүгүнө үзгүлтүксүз мониторинг жүргүзүү;
- идентификациялоо жана аутентификациялоо каражаттарын; протоколдоо жана аудит процедураларын; маалыматты криптографиялык коргоону; маалымат ресурстарын резервдик көчүрүү жана архивдөөнү колдонуу жолу менен маалыматтык активдердин бүтүндүгүн камсыздоо;
- кооптуу маалыматтык активдердин резервделишин камсыздоо;
- ишмердүүлүктүн үзгүлтүксүздүгүн камсыздоо жана каталардан кийин калыбына келтирүү пландарын актуалдуу абалда сактоо;
- маалымат тутумдарынын, операциялык жана технологиялык каражаттардын сапатын жана ишенимдүүлүгүн, ошондой эле алардын тармакка тиешелүү ченемдик актыларга шайкештигин дайыма баалап туруу;
- негизги түйүндөгү аппараттык жана программалык камсыздоону көчүрмөлөө;
- негизги түйүндөгү аппараттык-программалык комплекстин резервдик борборунда көчүрмөлөө;
- аралыктан резервдик борбордун болушу;
- негизги түйүн менен катышуучулардын автоматташтырылган жумуш орундарынын ортосунда үзгүлтүксүз байланышты камсыздоо үчүн байланыш каналдарын көчүрмөлөө;
- негизги жана резервдик түйүндөрдүн үзгүлтүксүз электр энергиясы менен камсыз болуусун уюштуруу;
- катышуучуларды жана тутумдун кызматкерлерин авторизациялоо жана аутентификациялоо каражаттарын камсыздоо, уруксатсыз кирүүгө жол бербөө максатында маалымат өткөрүү каналдарын шифрлөө;
- өткөрүлгөн маалыматтын чындыкка дал келүүсүн жана бүтүндүгүн камсыздоо үчүн электрондук кол тамганы колдонуу мүмкүндүгүн түзүү;
- маалыматтарды жоготуп алуу же аларды көчүрмөлөө коркунучу жаралган учурда аларды сактоо жана калыбына келтирүү максатында тутумда ишке ашырылган бардык операциялардын резервдик көчүрүлүшүн камсыздоо;
- коопсуздук тутумунун болушу (маалыматтык, техникалык жана физикалык);

Кызматкерлер боюнча:

- квалификациялуу тутум кызматкерлеринин (негизги жана көчүрмөлөөчү курамдын) болушу жана аларды дайыма окутуп туруу;

- кызматкерлердин функциялары менен ыйгарым укуктарын чектөө;
- кызматкерлерге жаңы маалымат технологияларын үйрөтүү, квалификациясын жогорулатуу, мезгил-мезгили менен тесттен өткөрүп туруу.

Кредиттик тобокелдик жана ликвиддүүлүк тобокелдиги

Кредиттик тобокелдик – Төлөм тутумунун катышуучусунун төлөмдү ишке ашыруу убактысы келгенде же болбосо андан кийин бардык учурларда көрсөтүлгөн төлөм инфраструктурасынын кызматтарын төлөө боюнча финансылык милдеттерин аткаруу жөндөмсүздүгүнүн натыйжасында келип чыккан тобокелдик. Кредиттик тобокелдик Төлөм тутумунун катышуучуларынын финансылык туруктуулугуна коркунуч жаратат жана бул абал төлөм тутумунун үзгүлтүксүздүгүнө таасир этиши ыктымал.

Ликвиддүүлүк тобокелдиги – Төлөм тутумунун катышуучусунун төлөм ишке ашырыла турган мөөнөттө өз милдеттерин толук аткаруусун камсыздоочу акча каражаттарынын жетишсиздигине же жоктугуна байланыштуу келип чыккан тобокелдик. Тобокелдиктин бул түрүнүн жаралышы Төлөм тутумунун катышуучусунун финансылык активдеринин жана финансылык милдеттеринин теңдемсиздиги менен байланышкан.

Кредиттик тобокелдик менен ликвиддүүлүк тобокелдигинин таасирин азайтуу механизмдери

- катышуучулардын төлөмдөрдү өткөрүү боюнча милдеттерин аткаруусу үчүн каражаттардын жетиштүүлүгүнө реалдуу мезгил режиминде мониторинг жүргүзүү;
- эсептешүүлөрдүн кепилдик менен өткөрүлүшүн камсыздоо үчүн каражаттарды резервдөө мүмкүндүгүн түзүү;
- төлөмдөрдү белгиленген приоритеттер боюнча иштеп чыгуу;
- катышуучулар тарабынан төлөмдөрүнүн кезектеринин башкарылуусу (төлөмдөрдүн приоритеттерин өзгөртүү, төлөмдөрдү төлөмдөрдүн кезегинен алып салуу ж.б.);
- колго аткарылган режимде төлөм документтерин даярдоодо негизги тилкелердин эки жолу киргизилишин камсыздоо;
- электрондук документтердин тутумда сакталышын камсыздоо максатында жөнөтүлгөн жана келген бардык электрондук билдирүүлөрдүн архивдерин түзүү; катышуучулардын тутумдун иштөө эрежелерин сактоосун дайыма көзөмөлдөп туруу.
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын төлөө жөндөмдүүлүктөрүн, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына туура келүүсүн мезгил-мезгили менен баалап чыгуу.

Укуктук тобокелдик

Укуктук тобокелдик - Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын, келишимдер менен макулдашуулардын шарттарын, Төлөм тутумунун катышуучуларынын төлөм тутумдарынын иштөөсүнүн ченемдери менен эрежелерин белгилөөчү ички документтеринин талаптарын сактабагандыктан улам келип чыккан тобокелдик.

Укуктук тобокелдиктин булагы болуп, Төлөм тутумунун катышуучуларынын мыйзамдардын, ченемдик актылардын жана түзгөн келишимдердин, ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу ички документтердин талаптарын аткарыбоосу, ошондой эле ички документтердин жетишсиздиги, Коомдун ишмердүүлүгүнүн мыйзам талаптарына жооп бербөөсү эсептелет.

Укуктук тобокелдикти ишке ашыруу формасы катары, Төлөм тутумунун катышуучуларына карата төлөм тутумунун башка Катышуучулары, мамлекеттик органдар, Төлөм тутумунун катышуучуларынын кардарлары, көзөмөл органы тарабынан коюлган укуктук мүнөздөгү дооматтар эсептелет.

Укуктук тобокелдиктин локализациясына (чыккан жери) төмөнкүлөр кирет:

- мыйзамдын, ченемдик актылардын жана түзүлгөн келишимдердин талаптарын сактабагандыгы үчүн укуктук мүнөздөгү дооматтар коюла турган Төлөм тутумунун катышуучулары;
- Төлөм тутумунун катышуучуларынын ички документтери жана мазмунунун киргизилген өзгөртүүлөргө жараша мыйзамдар менен ченемдик актыларга шайкештиги дайыма текшерилип турууга тийиш болгон келишимдер.

Укуктук тобокелдиктин таасирин азайтуу механизмдери

Тутумдун ичинде юридикалык /укуктук тобокелдиктерди минималдаштыруу максатында төлөм тутумдарынын катышуучулары менен түзүлгөн мамилелерде укуктук белгисиздикти жоюу боюнча чаралар көрүлөт, төлөм тутумдарынын катышуучулары тарабынан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын сакталышына көзөмөл жүргүзүлөт, келишимдер менен макулдашуулардын, ички документтердин, ошондой эле тутумдун иштөө ченемдери менен эрежелеринин КР мыйзамдарынын талаптарына шайкештиги текшерилет.

Алдамчылык тобокелдиги

Төлөм тутумунун катышуучусунун жумушчулары менен кызмат адамдарынын кызматын кыянат пайдлануу, кызматтык маалыматты уруксатсыз колдонуу, акча каражаттарын уурдоо, төлөм тутумунун алкагында операцияларды жүргүзүү фактысын атайылап жашырып коюу сыяктуу укукка каршы аракеттеринин, ошондой эле төлөм тутумуна карата чоочун кишилердин жеке маалыматтарды уурдоо, купуя маалыматтарга ээ болуу, акча каражаттарын ээлеп алуу максатында маалымат базасына кирүү сыяктуу укукка каршы аракеттеринин натыйжасында келип чыгат.

Алдамчылык тобокелдигинин таасирин азайтуу механизмдери

Төлөм тутумунда уруксат берилбеген операцияларды жүргүзүүгө жол бербөө максатында төлөмдөрдү өткөргөн, иштеп чыккан жана кабыл алган жактардын өздүгүн жана укуктук жөндөмдүүлүгүн текшерүү механизми колдонулууга, маалыматтын купуялуулугу камсыз кылынууга, ошондой эле төлөмдөр боюнча маалыматты өткөрүү үчүн колдонулган байланыш каналдары менен төлөмдөрдү иштеп чыгуу борборлоруна кирүү мүмкүндүгү чектелүүгө тийиш. Орунжайлар менен жабдуулардын физикалык коопсуздугун, ошондой эле маалыматтардын алар сакталган учурда да, аларды өткөрүү учурунда да корголушун камсыздоо зарыл.

Хакердик чабуул тобокелдиги

Маалымат тутумдарына уруксатсыз кирүү, атайын техникалык каражаттарды колдонуу, компьютердик вирустар менен башка зыяндуу программаларды таратуу жолу менен акча каражаттарын уурдоо, колдонуучулардын жеке маалыматтарына ээ болуу (сырсөздөр, ПИН-коддор, банк карталарынын номерлери, кол тамганын аналогу, колдонуучулардын жеке маалыматтары), маалымат базасын жок кылуу же бүтүндүгүн бузуу, маалыматтык коопсуздук тутумдарды бөгөттөө жана бузуу максатында Төлөм тутумунун маалымат ресурстарына жана маалыматтык-телекоммуникациялык каражаттарына таасир этүүнүн кесепетинде келип чыккан тобокелдик.

Хакердик чабуул тобокелдигинин таасирин азайтуу механизмдери

Маалыматтык коопсуздукту башкаруу тутуму – коопсуздук боюнча ишенимдүү программаны түзүү үчүн өз ара байланыштуу стратегиялык жана операциялык компоненттердин топтому. Ар бир компонент – бул чогуу иштеген жана компаниянын коопсуздугунун бир өңүтүнө багытталган

процесстер менен практикалардын топтому. Компоненттер физикалык коопсуздукка да, электрондук коопсуздукка да багытталган. Маалыматтык коопсуздук процесстерин регламенттөөчү ченемдер маалыматтык коопсуздук боюнча саясатта жана штаттык эмес абалдар жөнүндө жободо белгиленген.

Беделден ажыроо тобокелдиги

Коомдун ичинде төлөм тутумунун туруксуздугу жөнүндө пикирдин жаралышынын, төлөм тутумунда көрсөтүлгөн кызматтардын сапатына терс баа берилишинин, анын ичинде төлөм тутумуна карата же төлөм тутумунун катышуучуларына карата ишенимдин жоголушуна алып келе турган жалган маалыматтын тарашынын натыйжасында келип чыккан тобокелдик.

Беделден ажыроо тобокелдигинин таасирин азайтуу механизмдери

- коомдун ишмердүүлүгүндөгү бузууларды жоюу боюнча өз убагында тийиштүү чараларды көрүү;
- кесиптик этиканын принциптеринин сакталышына көмөктөшүү;
- башкаруу чечимдерин кабыл алууда түрдүү тобокелдиктердин өз ара байланышы, алардын бирин бири толуктоо, күчөтүү же ордун толтуруу мүмкүнчүлүктөрү эске алынат;
- мезгил-мезгили менен кызматкерлер үчүн тренингдерди өткөрүп туруу;
- «Өз кызматкериңди таанып-бил» принцибинин сакталышы;
- Коомдун контрагенттеринин идентификацияланышын камсыздоо.

Тутумда штаттык эмес абалдар жана тутумдук тобокелдик келип чыккан учурда Төлөм тутумунун катышуучуларынын иш-аракеттеринин тартиби

Көбүрөөк байкалуучу штаттык эмес абалдар келип чыкканда:

Программалык камсыздоонун ката кетириши – Жооптуу жак техникалык кызматтар менен бирге ПКнын иштебей калуусунун себебин аныктап чыгат. Эгерде катаны өздөрү оңдой албай калса, анда иштеп чыгуучуларды чакырышат.

Жердик эсептөө түйүнүнүн (ЖЭТ) ката кетириши. Маалыматтык коопсуздук боюнча жооптуу жак маалыматтар менен түйүн жабдууларында жоготуулар жана (же) бузулуулар бар же жок экенин анализдеп чыгат. Зарылдык келип чыккан учурда ПК калыбына келтирүү, жабдуунун резервдеги жабдуу менен алмаштыруу, ошондой эле маалыматтарды акыркы резервдик көчүрмөлөрдөн калыбына келтирүү иштери жүргүзүлөт.

Сервердин жарабай калышы. Серверди иштетүү үчүн жооптуу кызматкер компаниянын үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо үчүн резервдик серверди дароо ишке киргизүү боюнча чараларды көрөт. Керек болгон учурда ПКны жана резервдик көчүрмөлөрдөн маалыматтарды калыбына келтирүү иш-аракеттери аткарылат.

Маалыматтардын жоголушу. Маалыматтар жоголуп кеткен учурда маалыматтык коопсуздук боюнча жооптуу жак (тутумдук администратор) Техникалык директор менен бирге маалыматтардын жоголушунун себептерин аныктоо жана жоюу боюнча иш-чараларды өткөрүшөт (антивирустук текшерүү, ПКнын бүтүндүгү жана иштөө жөндөмдүүлүгү, жабдуунун бүтүндүгү жана иштөө жөндөмдүүлүгү ж.б.). Зарылчылык келип чыкканда ПКны жана резервдик көчүрмөлөрдөн маалыматтарды калыбына келтирүү иш-аракеттери аткарылат.

Вирустун табылышы. Вирус табылган учурда анын андан ары жайылышына жол бербөө максатында вирусту чектөө аракеттери аткарылат. Бул үчүн вирус жуккан компьютерди ЖЭТтен физикалык ажыратып, компьютердин абалын анализдеп чыгуу талап кылынат. Анализ бул жаатта компетенттүү кызматкер тарабынан ишке ашырылып, анын натыйжасы менен маалыматтарды сактап калуу аракети көрүлөт. Анткени ПЭЭМди өчүрүп кайра күйгүзгөндөн кийин маалыматтар жоголуп кетиши мүмкүн. Вирус ийгиликтүү жок кылынган соң, сакталып калынган маалыматтарды да вируска текшерип чыгуу зарыл. Вирус аныкталып чыкса, анда колдонуудагы антивирустук ПКнын нускамасы жетекчиликке алынууга тийиш. Вирус жок кылынгандан кийин жаңыланган антивирустук базалардын жардамы менен компаниянын бардык ПЭЭМдерин кезексиз антивирустук текшерүүдөн өткөрүү талапка ылайык. Зарылдык келип чыккан учурда, ПК жана резервдик көчүрмөлөрдөгү маалыматтар калыбына келтирилип, тийиштүү акт түзүлөт. ПЭЭМде (ЖЭТте) вирустун пайда болуусуна байланыштуу кызматтык териштирүү жүргүзүлөт.

Маалыматтын чыгып кетүүсү аныкталган учурда (коргоо тутумунда тешик). Маалыматтын чыгып кетүүсү белгилүү болгон учурда маалыматтык коопсуздук боюнча жооптуу кызматкер менен Техникалык директорго кабар берилет. Эгерде маалыматтын чыгып кетүүсү техникалык себептерге байланыштуу болсо, тутумдун корголуу деңгээли анализденип, зарылдык келип чыкса, кемчиликтерди жоюу жана алардын келип чыгуусунун алдын алуу боюнча чаралар көрүлөт.

Тутумду (Web-серверди, серверди, файл-серверди ж.б.) бузуп кирүү же уруксатсыз мүмкүндүк алуу (УМА). Серверди бузуп кирүү аныкталган учурда коопсуздук боюнча жооптуу кызматкер менен Техникалык директорго кабар берилет. Мүмкүн болсо, серверди вирустарга жана троян программаларына текшерип чыгуу максатында аны убактылуу түйүндөн ажыратуу иш-аракети жүргүзүлөт. Резервдик серверге убактылуу өтүп турууга да болот. Программалык сакталмалар ПК антивирусу менен табылбашы мүмкүн экендигин эске алуу менен, аткарылган файлдардын

бүтүндүгүн эталондук программалык камсыздоонун хэш-функцияларына ылайык кылдат текшерип чыгуу, ошондой эле файлдардын абалын – скрипттер менен сервердин журналдарын анализдеп чыгуу абзел. Аталган сервер менен байланышы бар бардык сырсөздөрдү алмаштыруу талап кылынат. Керек болгон учурда ПКны жана эталондук архивдеги жана резервдик көчүрмөлөрдөгү маалыматтар калыбына келтирилип, тийиштүү акт түзүлөт. Абалды анализдөөнүн жыйынтыктары боюнча компаниянын ЖЭТине уруксат берилбеген программалардын кирип кетүү мүмкүндүгү текшерилет да, компаниянын башка ЭЭМдериндеги ПК менен маалыматтарды текшерүү жана калыбына келтирүү иштери аткарылат. Серверди бузуп кирүү фактысы боюнча кызматтык териштирүү жүргүзүлөт.

Уруксатсыз мүмкүндүк алуу (УМА) аракетин. УМА аракетин аныкталган учурда УМА аракеттерин каттоо журналындагы маалыматтардын жана мурун болгон УМА аракеттеринин негизинде абал анализденип чыгат. Зарылдык келип чыкса жана чыныгы УМА коркунучу жаралса, УМАга жол бербөө боюнча тийиштүү чаралар көрүлөт. Ошондой эле пландан тышкары сырсөздөрдү алмаштыруу иш-аракети аткарылат. Коопсуздук тутумунун алсыздыгын жоюучу ПК жаңылоолор болсо, аларды колдонуш керек.

Ачкычтардын компрометациясы. Ачкычтардын компрометациясы аныкталып чыккан учурда колдонулган криптокоргоо ПКсынын нускамасы боюнча иш-аракеттерди аткаруу зарыл.

Сырсөздүн компрометациясы. Сырсөздүн компрометациясы аныкталып чыккан учурда дароо сырсөздү алмаштырып, абалды компрометациянын кесепеттерине анализдеп чыгуу жана келип чыгышы мүмкүн болгон (же келтирилген) зыянды минималдаштыруу боюнча тийиштүү бардык чаралардын көрүлүшү талап кылынат. Зарылдык келип чыкса, кызматтык териштирүү жүргүзүлөт.

ЖЭТтин же ПЭЭМдин физикалык зыянга учурашы. Маалыматтык коопсуздук боюнча жооптуу кызматкерге кабар берилет. Маалыматтын чыгып кетүүсү же зыянга учуроосу анализденет. ЖЭТ же ПЭЭМдин зыянга учурашынын себеби жана маалыматтык коопсуздукка келтирилиши мүмкүн болгон коркунучтар аныкталып чыгат. Жабдууну атайылап бузуу аракеттерине шектенүү жаралган учурда кызматтык териштирүү жүргүзүлөт. Зыяндуу сакталма-программалардын бар же жок экендиги, ПКнын жана маалыматтардын бүтүндүгү текшерилет. Электрондук журналдар анализденет. Зарылдык келип чыккан учурда ПК жана резервдик көчүрмөлөрдөгү маалыматтар калыбына келтирилип, тийиштүү акт түзүлөт.

Табигый кырсыктар. Табигый кырсыктар жаралган учурда Оператордун тийиштүү документтери жетекчиликке алынат.

Штаттык эмес абалдын келип чыккандыгы тууралуу тутумдун жетекчилигине жана кызматкерлерине билдирүүнүн тартиби жана мөөнөтү. Штаттык эмес абал жаралган учурда тутумду коштоо боюнча адис бул тууралуу жетекчиликке жана кызматкерлерге электрондук почта же мобилдик телефондорго СМС-билдирүү жиберүү аркылуу 30 мүнөттүн ичинде кабарлоого милдеттүү.

Штаттык эмес абалдын келип чыгуу фактысын каттоо. Штаттык эмес абал жаралган учурда тутумду коштоо боюнча адис атайын журналга штаттык эмес абалдын келип чыгуу фактысын каттоого тийиш (күнүн, убактысын, окуянын сыпаттамасын көрсөтөт).

Көйгөйлөр процедураларда белгиленген убакыт ичинде тутумдун кызматкерлеринин жооптуу аткаруучуларынын деңгээлинде чечилбеген учурдагы иш-аракеттердин тартиби. Эгерде көйгөйлөр тутумдун кызматкерлеринин жооптуу аткаруучуларынын деңгээлинде процедураларда белгиленген убакыт ичинде чечилбесе, анда тутумду коштоо боюнча адис андан аркы иш-аракеттер боюнча чечим кабыл алуусу үчүн кырдаал тууралуу Техникалык директорго маалымат берет.

Кардарларга чоң инцидент жөнүндө маалымдоо. Чоң инцидент келип чыккан учурда Долбоорлор боюнча директор Башкаруу кеңешинин төрагасы менен бирге байланыш ыкмасы тууралуу чечим кабыл алышат жана зарылчылык жаралса, инциденттин чоңдугуна жараша кардарлар менен коомчулукка окуя жөнүндө маалымдашат.

Штаттык эмес абал жоюлгандан жана тутумдун штаттык иштөөсүн калыбына келтиргенден кийин тутумдун жетекчилиги менен кызматкерлерине бул тууралуу кабарлоонун тартиби жана мөөнөтү. Тутумдун штаттык иштөөсүн калыбына келтирген соң, тутумду коштоо боюнча адис тутумдун жетекчилиги менен кызматкерлерине тутумдун штаттык иштөөсү калыбына

келтирилгендиги жөнүндө 30 мүнөттүн ичинде электрондук почта же мобилдик телефондорго СМС-билдирүү жөнөтүү аркылуу маалымат берет, атайы журналга штаттык эмес абал келип чыккан күндү, убактысын, келип чыгуу себептерин, аны жоюу боюнча көрүлгөн чараларды, жооптуу аткаруучулардын аты-жөнүн каттайт. 2 жумуш күнүнүн ичинде Техникалык директор штаттык эмес абал боюнча акт түзүп, эксперттик корутунду даярдайт.

Төлөм тутумунда уруксатсыз операцияларды – оператордун/тутумдун катышуучусунун кызматкерлеринин же башка жактардын банк сырларына кирген маалыматтарга уруксатсыз мүмкүндүк алууга жана аларды колдонууга, тутумдун катышуучуларынын жана/же алардын кардарларынын электрондук капчыктарындагы акча каражаттарын алууга/каторууга багытталган укукка каршы атайы жасаган жоруктарынын (иш-аракеттеринин, аракетсиздиктеринин, ишенимге кыянаттык кылууларынын) **тобокелдигин азайтуу боюнча превентивдүү чараларды көрүү максатында:**

Оператор уруксатсыз мүмкүндүк алуудан/операциялардан, кыянаттык менен пайдалануудан же алдамчылык ниет менен өзгөртүүлөрдөн (кошуу, өчүрүү, бурмалоо, алмаштыруу), же болбосо берилмелерди/маалыматтарды ачыкка чыгаруудан коргой турган маалыматтык коопсуздук (анын ичинде тутумдун маалымат ресурстарынын да) саясатын белгилеп, тутумдун коопсуздугун камсыздоо боюнча иш-чаралардын комплексин өткөрөт:

- маалыматтын купуялуулугун жана ага мүмкүндүк алууну, ички көзөмөлдүн адекваттуулугун, ошондой эле көзөмөлдү ишке ашырууда тийиштүү кызматкерлердин жоопкерчиликтерин бөлүштүрүү критерийлерин камсыздоо боюнча так регламенттелген милдеттер менен талаптарга ээ;

- тутумда шектүү активдүүлүктүн/операциялардын келип чыгышына же уруксатсыз мүмкүндүк алуу/операцияларды ишке ашыруу аракеттерине убагында реакция кылынышын, ошондой эле Кыргыз Республикасынын укук коргоо органдары менен өз ара аракеттешүү тартибин камсыздайт;

- дароо (окуя жөнүндө маалым болгон күнү эле) Улуттук банкка тышкы коркунуч фактылары, уруксатсыз мүмкүндүк алуу/операциялар, кыянаттык кылуу, тоноо, туруксуз кырдаал ж.б. жөнүндө электрондук формада билдирүү жиберет. Окуя тутумдуу мүнөздө болуп, Кыргыз Республикасынын финансылык тутумунун башка катышуучулары үчүн дагы коркунуч жаратуусу мүмкүн болсо,

- интернет түйүнүн кошуу жана интернет ресурстарын колдонуу тартибин белгилейт,

- бардык жумуш орундарында жана тутумдун серверлеринде антивирустук коргоону колдонот;

- уруксатсыз мүмкүндүк алууга/операцияларга/алдамчылыкка каршы күрөшүүнүн жаңы ыкмаларын иштеп чыгат;

- тутумдун коопсуздук боюнча кызматкерлерине жана жалпы кызматкерлерине алдамчылык жана уруксатсыз мүмкүндүк алуунун алдын алуу механизмдерин регулардуу үйрөтүп турат.

Штаттык эмес абалды жойгондон жана тутумдун штаттык иштөөсүн камсыз кылгандан кийин Улуттук Банкка, ошондой эле төлөм тутумунун катышуучуларына маалымдоо процедурасы 8 сааттан ашпаган убакыт ичинде жана тараптардын ортосундагы келишимдерде белгиленген тартипте аткарылууга тийиш.

Катышуучулардын үзгүлтүксүздүгүнө терс таасирин тийгизиши мүмкүн болгон инцидент келип чыккан учурда:

- коркунучка кабылган тарапка же тараптарга, агенттерге/товар/кызмат сатуучуларга билдирет;

- кызматтын колдонуучуларынын (кардарлардын)/товар/кызмат сатуучулардын жана төлөм тутумунун катышуучуларынын алдында өзүнүн финансылык милдеттерин аткаруу/аяктатуу боюнча чараларды көрөт;

- маалыматтардын сакталышын камсыздоо жана төлөм тутумунун иштөө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү боюнча чараларды көрөт;

- башка Катышуучуларга өз милдеттерин аткаруу үчүн мүмкүндүк берет.

Төлөм тутумунун иштөөсүндөгү бузулуулар 2 сааттан ашык убакытка созулган учурда Оператор жаралган Инцидент тууралуу Улуттук банкка маалымдайт.

Төлөм тутумунун иштөөсүнүн бузулушу жана андагы каталар, ошондой эле тобокелдик деңгээли «Орто» же «Жогорку» деңгээлдерге кирип, Катышуучулардын тутумдарынын үзгүлтүксүз иштөөсүнө таасир эткен учурда мындай бузулууларга байланыштуу ишке ашыруу тобокелдиктери жөнүндө Төлөм тутумунун катышуучуларына маалымат берилиши.

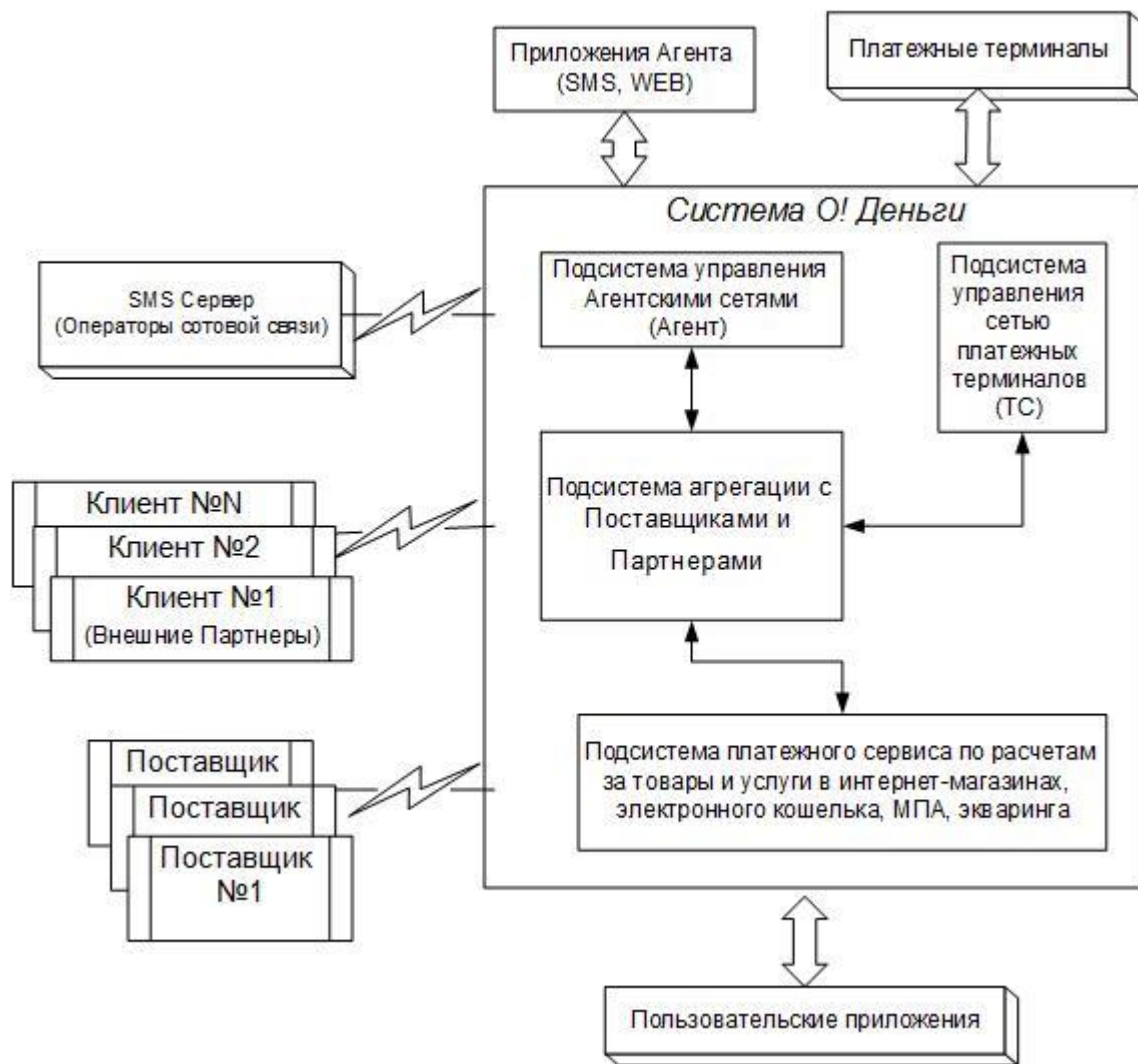
«Орто» же «Жогорку» деңгээлдерге кирген окуя келип чыккан жана аныкталып чыккан бузулуулар жалпы эле Төлөм тутумунун үзгүлтүксүз иштөөсүнө таасирин тийгизген учурда, бул тууралуу телефондук байланыш каналдары, электрондук почта же байланыштын алуучуга жеткирүү каражаттарынын бири аркылуу КРУБ Төлөм тутумдарынын башкармалыгына дароо билдирилет.

Тышкы коркунуч факторлору, кылмыштар, Төлөм тутумунда анын башка Катышуучуларына коркунуч туудура турган алдамчылык окуялары аныкталып чыккан учурда, бул тууралуу телефондук байланыш каналдары, электрондук почта же байланыштын алуучуга жеткирүү каражаттарынын бири аркылуу КРУБ Төлөм тутумдарынын башкармалыгына дароо билдирилет.

Штаттык эмес абал жаралганда Оператор товар/кызмат сатуучуларга төлөм тутумуна кабыл алынган төлөмдөр боюнча келишимдин шарттарына жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык дароо маалымат берүүгө тийиш.

«О!Деньги» тутумунун архитектурасы

«О!Деньги» тутумунун архитектурасы тутумчалардын ар бири өзүнүн милдеттеринин дайындуу функционалын аткарган төлөм тутумунун үзгүлтүксүз иштөө боюнча милдеттерин камсыздоого багытталган модулдук түзүлүшкө ээ. Тутумчалардын өз ара аракеттешүүсү берилген форматтагы автоматташтырылган өз ара аракеттешүү протоколунун жардамы менен, ошондой эле төлөм транзакцияларын иштеп чыгуу процесстеринин жана тутумдун ар кандай абалдарына реакция кылуу шарттары менен ишке ашырылат.

/перевод/

Приложения агента – Агенттин тиркемелери

Платежные терминалы – Төлөм терминалдары

SMS сервер (операторы сотовой связи) - SMS сервер (уюлдук байланыш операторлору)

Клиент №1 – Кардар №1

Клиент №1 (внешние партнеры) – Кардар №1 (Тышкы Өнөктөштөр)

Поставщик – Сатуучу

Система О!Деньги – О!Деньги тутуму

Подсистема управления Агентскими сетями (Агент) – Агенттик түйүндөрдү Башкаруу тутумчасы (Агент)

Подсистема агрегации с Поставщиками и Партнерами – Сатуучулар жана Өнөктөштөр менен агрегациялоо тутумчасы

Подсистема управления сетью платежных терминалов (ТС) – Төлөм терминалдарынын түйүнүн башкаруу тутумчасы (ТС)

Подсистема платежного сервиса по расчетам за товары и услуги в интернет-магазинах, электронного кошелька, МПА, экваринга – Интернет-дүкөндөрдөн товарлар менен кызматтар үчүн эсептешүүлөр боюнча төлөм сервиси, электрондук капчык, АТМ, экваринг тутумчасы

МТ багыты:

- АПК мониторинги жана башкаруусу
- Төлөм процессингинин сервистеринен кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн жана мониторингин камсыздоо
- Төлөм процессингинин катышуучуларынын өз ара аракеттешүүсүнүн жеткиликтүүлүгүн жана мониторингин камсыздоо
- Тутумдун модулдарын интеграциясы, мониторинги жана өз ара аракеттешүүсү
- АПК тескөө-башкаруу
- 24/7/365 үзгүлтүксүздүктү жана жеткиликтүүлүктү камсыздоо
- Төлөм процессингинин катышуучуларынын ортосунда төлөмдөрдүн өз убагында өткөрүлүшүн камсыздоо
- Төлөм процессингинин бүтүндүгүн жана коопсуздугун камсыздоо.

Төлөм терминалдарынын түйүнүн башкаруу тутумчасы (ТС) – төлөөчүлөр тарабынан төлөм терминалдары аркылуу кызматтарды жана сервистерди сатуучулардын пайдасына төлөм операцияларынын өткөрүлүшүн камсыздоого, төлөм терминалдарынын түйүндөрүн башкарууга мониторинг жүргүзүүгө арналган адистештирилген маалымат тутуму.

Тутумчанын багыты:

- калктан кызматтар/товарлар үчүн автоматтык режимде төлөм терминалдарын колдонуу аркылуу төлөмдөрдү кабыл алуу
- төлөм терминалдарынын түйүнүнүн абалына мониторинг жүргүзүү жана башкаруу
- төлөм терминалдарын техникалык тейлөө жана инкассациялоо
- терминалдар түйүнүн конфигурациялоо боюнча тутумду тескөө-башкаруу
- тутумду көрсөтүлгөн кызматтар жана комиссиялар боюнча тескөө-башкаруу
- төлөм транзакцияларынын, терминалдардын, түйүндүн ырастоолорунун абалы оперативдүү отчеттуулуктун болушу.

Агенттик түйүндөрдү башкаруу тутумчасы («Агент тутуму») – төлөөчүлөр тарабынан мобилдик телефон, компьютердеги web-тиркеме аркылуу кызматтардын жана сервистердин сатуучуларынын пайдасына төлөм операцияларын өткөрүүнү, агенттик топторду, топтордун баланстарын башкарууну, мүмкүндүк алууну көзөмөлдөөнү ишке ашырууга ж.б. камсыздоого арналган адистештирилген маалымат тутуму.

Тутумчанын багыты:

- калктан sms жана web ресурстар аркылуу кызматтар/товарлар үчүн төлөмдөрдү кабыл алуу
- төлөмдөрдүн түрлөрү боюнча тутумду тескөө-башкаруу
- агенттик түйүндүн абалына мониторинг жүргүзүү жана башкаруу
- төлөм транзакцияларынын, Агенттердин баланстарынын абалдары ж.б. боюнча ыкчам отчеттуулуктун болушу
- агрегациялоо тутуму менен интеграция

Сатуучулар жана Өнөктөштөр менен агрегациялоо тутумчасы – кызматтардын жана сервистердин сатуучуларынын дарегине багытталган төлөм транзакциялары жөнүндө маалыматтын өткөрүлүшүн камсыздоого арналган адистештирилген маалымат тутуму. Ар бир төлөм транзакциясы жөнүндө маалыматтарды өткөрүүнүн механизмдери менен форматы, төлөм транзакциясын операциялык тейлөө Товар/кызмат сатуучулардын технологиялык өз ара аракеттешүү регламентинин талаптарын эске алуу менен белгиленет.

Тутумчанын багыты:

- Сатуучулар менен өз ара аракеттешүүнү интеграциялоо жана мониторинг жүргүзүү
- Кардарлардан Кызмат сатуучулардын дарегине аткарылган ар бир төлөм транзакциясы боюнча маалыматтардын өткөрүлүшүн камсыздоо
- кардарлар жана сатуучулар түйүнүн башкаруу
- сервистер менен кызматтардын тутумдук жана кардардык каталогдорун башкаруу
- сервистер менен кызматтардын жеткиликтүүлүгүн камсыздоо
- Кардарлар менен өз ара аракеттешүүнү интеграциялоо жана мониторинг жүргүзүү
- колдонуучуларга, Кардарларга, Сатуучуларга колдонуу мүмкүндүгүн берүү боюнча тутумду тескөө-башкаруу
- Сатуучулар, Кардарлар, транзакциялар боюнча оперативдүү отчеттуулуктун болушу

Интернет-дүкөндөрдөн товарлар менен кызматтар үчүн эсептешүүлөр боюнча төлөм сервиси, электрондук капчык, АТМ, экваринг тутумчасы – жеке компьютердин, коммуникатордун же мобилдик телефондун жардамы менен, виртуалдуу карта (опционалдуу) аркылуу төлөмдөрдү өткөрүүгө арналган адистештирилген маалымат тутуму. Бул интернет-дүкөндөрдөн товарлар менен кызматтар үчүн эсептешүүлөрдү жүргүзүү, ошондой эле тийиштүү интеграция каралган төлөм жана банк кызматтарынын бардык багыттары боюнча төлөмдөрдү ишке ашыруу мүмкүндүгүн берген универсалдуу төлөм капчыгы.

АМТ колдонуучулары үчүн:

- коммуналдык кызматтарды төлөө (жылуулук, электр энергиясы, газ, суу менен камсыздоо, канализация, лифттерди тейлөө, домофондорду тейлөө, тиричилик таштандыларын чыгаруу жана колдонуучу кызмат сатуучу менен кызматтарды пайдалануучунун ортосунда түзүлгөн келишим боюнча идентификациядан өткөн башка кызматтар.
- банк эсептерин толуктоо (Кыргыз Республикасынын банктары чыгарган карталарды).
- салыктарды, жыйымдарды, мамлекеттик төгүмдөрдү, айыппулдарды жана башка бюджетке багытталган төлөмдөрдү төлөө.
- интернет жана телевидение үчүн төлөө.
- Кыргыз Республикасынын банктарынан жана финансы-кредиттик уюмдарынан алынган кредиттер менен зайымдарды төгүү.
- дайындуу байланыш үчүн төлөө.
- Такси айдоочуларын кошуу үчүн төлөө (жеке эсебин толуктоо).
- Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарына электрондук отчетторду тапшыруу үчүн төлөө.

- мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар үчүн төлөө.
- абада жана жер бетинде жүрүүчү эл аралык транспорт үчүн билеттерден тышкары, билеттерди (кино, транспорт ж.б.) сатып алуу жана такси кызматтары үчүн төлөө.
- Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында эсептешүү эсептери бар Кыргыз Республикасынын резиденттери тарабынан көрсөтүлгөн/алынып келинген/аткарылган тиричилик кызматтары/товарлары/иштери/сервистери үчүн төлөө.

Маалыматтык өз ара аракеттешүү коопсуздугун камсыздоо

Сатуучулар менен өз ара аракеттешүү: провайдерлерди Оператордун АПКсынын IP-дарегине кошуу жана сырсөз менен коргоого кошумча кардардын режиминде корголгон HTTPS туташуу колдонулат.

Агенттер менен өз ара аракеттешүү: сырсөз менен коргоого кошумча кардардын режиминде корголгон HTTPS туташуу колдонулат.

Терминалдар менен өз ара аракеттешүү: сырсөз менен коргоого кошумча кардардын режиминде корголгон HTTPS туташуу колдонулат. Жашырын ачкычтарды генерациялоо жана бөлүштүрүү саясаты атайын дайындалган киши тарабынан ишке ашырылып, башка кишилердин эч кимиси ачкычтарга мүмкүндүк ала албайт.

Башка Катышуучулар менен өз ара аракеттешүү: сырсөз менен коргоого кошумча корголгон HTTPS туташуу колдонулат.

Катышуучулар жана Агенттер менен өз ара аракеттешүүдө алдамчылык коркунучунун келип чыгышын баалоо төмөнкү багыттар боюнча жүргүзүлөт:

- Катышуучулардын тутумдарынын программалык камсыздоосу (транзакциялардын ырааттуулугу жана байланыштуулугу, транзакциялардын аныктыгы жана бүтүндүгү, транзакциялардын тууралыгын текшерүү, ачкычтарды сактоо ыкмалары ж.б.);
- Катышуучулардын жашырын ачкычтарын жана сырсөздөрүн алуу;
- Агенттердин сырсөздөрүн алуу;
- Катышуучулар менен техникалык өз ара аракеттешүүдө төлөм тутумунун жеткиликтүүлүк деңгээлин текшерүү.

Уруксатсыз мүмкүндүк алууга жана алдамчылыкка карата ички көзөмөл акча каражаттарынын бүтүндөй чынжырынын төмөнкү предметтерге талданып чыгышына багытталган:

- мүмкүн болгон кыянаттык кылуулар жана алдамчылыктар;
- өз ара аракеттешкен тараптардын төлөм - авторизациялык коопсуздугунун базалык принциптеринин бузулушу;
- транзакция боюнча берилген маалыматтын аныктыгы, транзакцияны иштеп чыгуунун бардык этаптарында анын бүтүндүгүн камсыздоо;
- бардык операциялардын катталышы жана алар боюнча отчет берүүгө милдеттүүлүк;
- аталган маалыматтарга уруксатсыз мүмкүндүк алынышына же алардын чыгып кетишине жол бербөөчү көзөмөлдөө тутумун түзүү;
- ашыкча мүмкүндүк алуу укуктарын, мүмкүндүк алуу укуктарын чектөөдөгү кемчиликтерди көзөмөлдөө, кызматкерлердин иш-аракеттерине көзөмөлдүн жоктугуна жол бербөө;
- маалыматты киргизүүнү көзөмөлдөө, анын бүтүндүгүн жана аныктыгын, аны иштеп чыгуунун тууралыгын текшерүү.

Процессингди ишке ашыруу тартиби

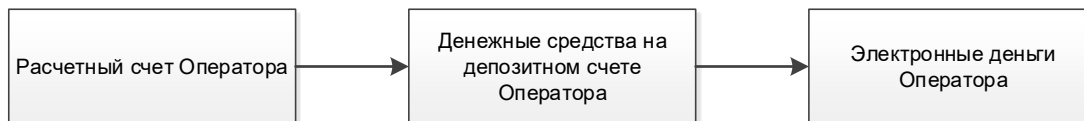
1. Төлөөчү төлөмдү терминалдык тутум аркылуу ишке ашырат. Төлөмдү ишке ашырып жатканда Төлөөчү «О!Деньги» терминалдык тутумунун Кардардык бөлүгүнөн реквизиттерин киргизет. Реквизиттер деп, пайдасына Төлөм аткарылган Сатуучунун аталышы, Өздүк эсеби, ошондой эле Абоненттин Кызмат сатуучунун/Төлөмдү алуучунун алдында милдеттерин аткаруусун камсыздоо максатында төлөнө турган сумма түшүнүлөт;
2. Төлөөчү төлөмдү Оператордун Агенти аркылуу ишке ашырат. Төлөм агенти «Агент» тутумчасынын жардамы менен Төлөм тутумунун операторуна (Төлөм уюмуна) Колдонуучунун буйрутмасын өткөрөт;
3. Төлөөчү төлөмдү мобилдик тиркеме же веб-сайт аркылуу жүргүзөт. Тиркемеде операцияларды комбинациялоо жана Колдонуучунун Төлөм тутумунун операторуна (Төлөм уюмуна) берген буйрутмасын түзүү аркылуу иш-аракеттерди «бир клик менен» аткаруу мүмкүндүгү бар;
4. Эгерде төлөм өткөрүлгөн Агенттин Төлөм лимити (Терминалдык жабдуу, «Агент» тутумчасы) ишке ашырылган төлөмдүн суммасынан көп же аны менен барабар болсо, анда Төлөм тууралуу Маалымат (төлөмдүн реквизиттери) Оператордун Процессингдик борборуна (аппараттык-программалык комплексине) өткөрүлөт. Төлөм тууралуу маалымат Оператордун Терминалдык жабдуусу/төлөмдөрдү кабыл алуу түйүнү менен Процессингдик борбордун ортосунда маалымат алмашуу боюнча ички Протоколуна ылайык өткөрүлөт. Төлөм терминалдары боюнча, мезгил-мезгили менен Агенттин ар бир төлөм терминалында Агенттин балансы баланстын кризистик лимиттен ашып кетүү предметине текшерилип турат. Эгерде Агенттин балансы кризистик лимиттен ашпаса, Төлөм Терминалы тарабынан төлөмдөрдүн кабыл алынышы Агенттин Төлөм лимити көбөйгөнгө же кризистик лимитке барабар болгон мезгилге чейин бөгөттөлөт;
5. Оператордун Процессингдик борбору Төлөм тууралуу Маалыматты Сатуучунун аппараттык-программалык комплексине өткөрөт. Сатуучунун аппараттык-программалык комплекси Оператордон алынган маалыматтардын (төлөм реквизиттеринин) негизинде Төлөмдү иштеп чыгат. Эгерде өткөрүлгөн Маалымат (төлөмдүн реквизиттери) туура болсо, анда Төлөөчүнүн Сатуучунун алдында милдеттери ошол төлөм боюнча Оператордон алынган суммада аткарылды деп эсептелет. Антпесе, Төлөөчүнүн Сатуучунун алдында милдеттери ишке ашырылбай калат. Оператордон Сатуучуга Төлөм тууралуу Маалыматтын өткөрүлүшү Оператор менен Сатуучунун аппараттык-программалык комплексинин өз ара аракеттешүү регламентине ылайык ишке ашырылат;
6. Сатуучунун аппараттык-программалык комплекси Оператордун Процессингдик борборуна Төлөмдүн ийгиликтүү өткөрүлгөндүгү же өткөрүлбөй калгандыгы тууралуу маалымат берет. Билдирүү Тараптар макулдашкан Оператор менен Сатуучунун аппараттык-программалык комплексинин регламенти боюнча ишке ашырылат;
7. Терминалдык жабдуу Төлөмдү өткөрүүнүн натыйжалары боюнча жоопту Оператордун Процессингдик борборунан Оператордун Терминалдык жабдуусу/төлөмдөрдү кабыл алуу түйүнү менен Процессингдик борбордун ортосунда маалымат алмашуу боюнча ички Протоколуна ылайык алат;
8. Сатуучунун аппараттык-программалык комплексинде тийиштүү функционалдык мүмкүнчүлүк бар болгон учурда, Сатуучу тарабынан Төлөмдү иштеп чыгуу ийгиликтүү аткарылган соң, Төлөөчүгө анын Сатуучунун алдында Төлөм суммасындагы милдеттерин аткаргандыгы жөнүндө билдирүү жиберет;
9. «О!Деньги» процессингдик борбору Төлөөчү тарабынан Төлөм ишке ашарылып жатканда, Төлөөчү киргизген Төлөөчүнүн өздүк эсебин (Төлөөчүнү идентификациялоо мүмкүндүгүн берген маалыматтар) өздүк эсептердин «Кара тизмесине» кирип-кирбегендигин текшерип чыгуучу функционалга ээ. «Кара тизмеге» эл аралык уюмдар тарабынан жарыяланган террористтердин

тизмелеринде, террористтердин улуттук тизмесинде, тийиштүү органдар тарабынан берилген терроризмге катыштыгы бар шектүүлөрдүн улуттук тизмесинде орун алган өздүк эсептер кирет (мындай өздүк эсеп катары Төлөөчүнүн аты-жөнү да колдонулушу мүмкүн). Оператор Төлөмдү иштеп чыгып жатып Төлөөчү киргизген өздүк эсепти жогорудагы тизмелерден аныктап чыккан учурда, Оператор Сатуучуга Төлөөчү тарабынан ишке ашырылган Төлөм тууралуу Маалымат бербей туруп, Төлөмдүн андан ары иштелип чыгышын бөгөттөп коёт.

Электрондук акчаларды колдонуу менен процессингди камсыздоо тартиби

1. Электрондук акчалардын эмиссиясы

- Электрондук акчаларды сатып алуу үчүн Оператор эмитент банкка электрондук акчалардын керектүү суммасын сатып алууга сурам жөнөтөт.
- Электрондук акчалардын сатып алуудан мурда Оператор эмитент банкка пландалган эмиссиянын көлөмүнө барабар кепилдик төгүм салат.
- Эмитент банк электрондук акчалардын эмиссиясын ишке ашырып, Төлөм тутумунун операторунун (Төлөм уюмунун) жалпы эсебин толуктайт. Мында электрондук акчалардын жалпы эсебинин көлөмү кепилдик төгүмүнүн көлөмүнөн ашпоого тийиш.
- Эмитент банк электрондук акчалардын көлөмүнүн кепилдик төгүмүнүн өлчөмүнө дал келгенин текшерип туруу үчүн Оператордун Төлөм тутумуна толугу менен мүмкүндүк ала алат.

/перевод/

Оператордун эсептешүү эсеби

Оператордун депозиттик эсебиндеги акча каражаттары

Оператордун электрондук акчалары

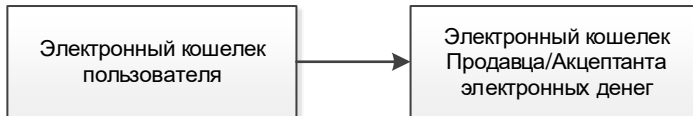
2. Электрондук капчыкты толуктоо

- Колдонуучу өзүнүн электрондук капчыгын Төлөм тутумунун операторуна (Төлөм уюмуна) электрондук капчыгына салуусу үчүн акча каражаттарын берүү жолу менен толуктайт.
- Электрондук капчыкка салуусу үчүн акча каражаттарын төмөнкү жолдор менен берүүгө болот:
 - Колдонуучунун банк эсебинен; банк картасынан которуу.
 - Идентификацияланган электрондук капчыктан, алдын ала төлөнгөн картадан жана/же виртуалдуу алдын ала төлөнгөн картадан которуу;
 - Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан каттоодон өткөн акча которуу тутумдары аркылуу банк эсебин ачпай туруп акча которуу;
 - Автоматташтырылган өзүн өзү тейлөө терминалдарына (cash-in), Эмитент банктын кассасына, ошондой эле коммерциялык банктардын агенттерине жана/же Төлөм агенттерине накталай акча салуу.
- Төлөм тутумунун оператору (Төлөм уюму) Колдонуучунун электрондук капчыгын өзүнүн жалпы эсебин колдонуу менен толуктайт. Мында жалпы эсептеги сумма колдонуучунун электрондук капчыгын толуктаган суммага азаят.
- Агент колдонуучунун электрондук капчыгын толуктаганы үчүн комиссия алышы мүмкүн.

3. Электрондук акчалар менен кызматтарды төлөө жана товарларды сатып алуу.

- Колдонуучу электрондук акчалардын Акцептанттарынын товарларын сатып алса жана кызматтарын төлөсө болот.
- Товарларды сатып алуу жана кызматтарды төлөө Колдонуучунун капчыгынан Акцептанттын капчыгына электрондук акча каражаттарын которуу жолу менен ишке ашат.

Төмөндө процесс схема түрүндө көрсөтүлгөн:

/перевод/

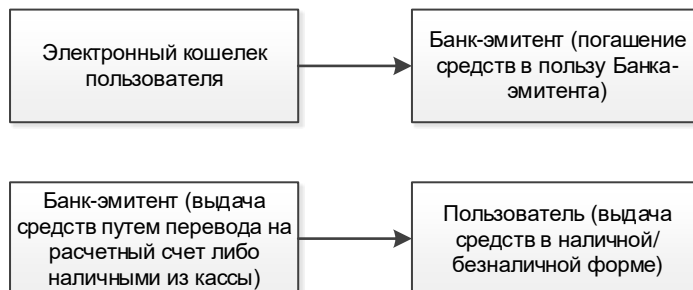
Колдонуучунун электрондук капчыгы

Сатуучунун/Электрондук акчалардын Акцептантынын электрондук капчыгы

4. Электрондук капчыктан электрондук акча каражаттарынын накталай акчага айландырылышы

- Электрондук акча каражаттарын накталай акчага айландыруу үчүн Колдонуучу Эмитент банктын бөлүмүнө өзүнүн электрондук капчыгынан электрондук акча каражаттарын накталай акчага айландыруу боюнча белгилүү үлгүдөгү арыз менен кайрылат.
- Каражаттарды накталай акчага айландыруу идентификацияланган электрондук капчыктар үчүн гана жеткиликтүү.
- Электрондук акча каражаттарын накталай акчага айландыруу кийинки схема боюнча ишке ашат – Колдонуучу Эмитент банкка кайрылган учурда өздүгүн тактоочу документтерин көрсөтүп, накталай акчага айландырыла турган сумманы айтат. Эмитент банк электрондук акчаларды өзүнүн пайдасына киргизип, аларды накталай акчага айландырган соң Колдонуучуга кассадан накталай формада же Колдонуучунун банк эсебине которуу аркылуу накталай эмес формада берет.

Төмөндө процесс схема түрүндө көрсөтүлгөн:

/перевод/

Колдонуучунун электрондук капчыгы

Эмитент банк (каражаттарды эсептешүү эсебине которуу аркылуу же кассадан накталай формада берүү)

Эмитент банк (каражаттарды Эмитент банктын пайдасына накталай акчага айландыруу)

Колдонуучу (каражаттарды накталай же накталай эмес формада берүү)

Тарифтик саясат

Тарифтик саясат Оператор көрсөтүлгөн кызматтарга нарк коюу менен жетүүнү көздөгөн жалпы максаттарын чагылдырат.

Товарларга баа коюуда баалардын төлөм кызматтарынын керектөө баасынан четтөөлөрүн аныктоочу жалпы экономикалык критерийлер эске алынат.

Бул критерийлерди ички (ишкананын жетекчилигинен жана түрдүү кызматтарынан көз каранды болгондор) жана тышкы (ишканага байланыштуу болбогон жана анын сыртындагы) критерийлерге бөлүүгө болот.

Ички критерийлерге төмөнкүлөр кирет:

- сервистин сапаты;
- Оператордун имиджи.

Тышкы критерийлерге төмөнкүлөрдү киргизүүгө болот:

- сервистин социалдык маанилүүлүгү
- төлөм кызматтарынын рыногунун болушу жана кеңейтилиши
- Катышуучулар жана алардын төлөм кызматтарына карата талаптары
- ченемдик жөнгө салуу
- мамлекеттин саясий туруктуулугу
- атаандаштыктын болушу жана деңгээли
 - башка факторлор

Суроо-талапка, атаандаштык деңгээлине жана Катышуучулардын талаптарына багытталуу менен бааларды белгилөө ыкмасы колдонулат. Оператор бир учурда төлөм кызматтарынын түйүнүн, төлөмдөрдү кабыл алуу жайларынын түйүнүн жана ыкмаларын өнүктүрүү маселелерин чечүү менен баа коюу ыкмаларынын айкалышкан тутумун колдонот. Тарифтердин, комиссиялардын жана сыйакылардын структурасы Оператор белгилеген рентабелдүүлүк деңгээлине жетүү максаттарына жооп берүүгө тийиш.

Кызмат жана товар сатуучулардын (анын ичинде мамлекеттик жана бюджеттик ишканалардын) талаптарынын, тарифтерге, комиссияларга жана сыйакыларга суроо-талаптардын жана баалардын деңгээлин негизинде белгиленген айрым учурларда Кыргыз Республикасынын төлөм тутумдарынын операторлору жана төлөм уюмдары тарабынан көрсөтүлгөн кызматтар боюнча, ошондой эле Коомдун чечими менен – тарифтердин, комиссиялардын жана сыйакылардын структурасы белгиленген рентабелдүүлүк деңгээлинен айырмаланышы ыктымал.

Тарифтерди, комиссияларды жана сыйакыларды белгилөөдөн мурун Кыргыз Республикасынын төлөм уюмдары жана төлөм тутумунун операторлору тарабынан көрсөтүлгөн кызматтар үчүн тарифтерге, комиссияларга жана сыйакыларга суроо-талаптардын жана баалардын деңгээлинин рыноктук анализи жүргүзүлөт.

Катышуучулар менен колдонуучуларга аракеттеги тарифтер, комиссиялар жана сыйакылар жөнүндө билдирүү бул Эрежелерге, Катышуучу келишимине ылайык ишке ашырылат.

Төлөм тутумунун оператору лицензия алган мезгилден тартып, бир жылда бир жолу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына бекитилген жана аракеттеги тарифтер жөнүндө маалымат берип турат. Төлөм тутумунун оператору тарифтер өзгөргөндөн кийин 10 (он) жумуш күнүнүн ичинде Улуттук банкка аракеттеги тарифтердин өзгөргөндүгү тууралуу билдирүүгө тийиш.